

หนังสือคุณภาพ
ในเครืออมรินทร์
สำนักพิมพ์อมรินทร์

ธรรมะเปลี่ยนด้วย

ว.วชิรเมธี

นิทานยอดเยี่ยม จากรายการ “เมืองไทยวาไรตี้”

คำปรารภ

ในบรรดาเครื่องมือการถ่ายทอดมรดกทางภูมิปัญญาของมนุษยชาตินั้น การ “เล่านิทาน” ซึ่งเคียงคู่มา กับ “นิทาน” นับเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพมากอย่างหนึ่ง ดังเราจะพบว่า ทุกวัฒนธรรมทางปัญญาของโลก ล้วนแล้วแต่นิทานสำหรับเล่าขานกันจากรุ่นสู่รุ่นจากยุคสู่ยุคจากอารยธรรมหนึ่งสู่อีกอารยธรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นนิทานอาหรับ นิทานอีสป นิทานชาดก นิทานเวตาล นิทานดอลสตอย นิทานกริม นิทานปรัมปราของอารยธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส,ฮวงโห,สินธุ นิทานเซ็น นิทานจีน นิทานอิงพงสาวดาร นิทานพื้นบ้านของไทย หรือนิทานชนเผ่าในหมู่ชาวอินเดียนแดง และชาวเขามันที่ราบสูงเหนือน้ำทะเลหลายพันกิโลเมตรอย่างชาวทิเบต อีก็อโมเซอปะกาะญอ เป็นอาทิ วัฒนธรรมทางภูมิปัญญาที่ถูกหล่อหลอมด้วยนิทานอันเป็นเสมือนการทาสีรักษาเนื้อไม้ค่อยๆ คลี่คลายขยายตัวส่งต่อกันมาโดยลำดับ กล่าวเฉพาะวัฒนธรรมทางปัญญาที่ถูกส่งต่อผ่านมาทางพุทธศาสนาแล้ว ต้องนับว่า การเล่านิทานหรือตัวนิทานเอง คือ เครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพมากที่สุดอย่างหนึ่งในบรรดาเครื่องมือการส่งผ่านพุทธธรรมสำคัญ ที่พระพุทธองค์ทรงเลือกใช้ และพระพุทธเจ้าเองก็ทรงได้รับการยกย่องว่าทรงเป็นนักเล่านิทานชั้นยอดเยี่ยมหนึ่งในโลก ด้วยทรงเล่านิทานชาดกไว้กว่า ๕๕๐ เรื่อง

ในวัฒนธรรมพุทธ มีการประมวลเครื่องมือการถ่ายทอดธรรมะของพระพุทธองค์ไว้ ๕ ประการด้วยกัน กล่าวคือ

- (๑) พระสูตร คือ เรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์มีตัวบุคคล เหตุการณ์ ชัดเจน
- (๒) เถษะ คือ ข้อความที่มีทั้งร้อยแก้วผสมร้อยกรอง
- (๓) ไวยากรณ์ คือ ข้อความที่เป็นร้อยแก้วล้วนหรืองานเชิงวิชาการอย่างพระอภิธรรม
- (๔) คาถา คือ กวีนิพนธ์
- (๕) อุทาน คือ คำอุทานที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ
- (๖) อิติวุตตกะ คือ เรื่องราวอิงเหตุการณ์ในอดีตคล้ายพงสาวดาร
- (๗) ชาดก คือ นิทาน (๕๕๐) เรื่อง

(๘) อภิปุทธธรรม คือ เรื่องราวนำอัศจรรย์ของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

(๙) เวทลละ คือ บทปฐกวีตัสนา

จะเห็นว่า นิทานนับเป็นหนึ่งใน ๙ เครื่องมือที่พระพุทธองค์ทรงเลือกนำมาใช้ในการถ่ายทอดพุทธธรรม หรือระบบการแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐที่พระองค์ทรงค้นพบและนำมาเผยแผ่แก่มวลมนุษยชาติ

ด้วยเหตุนี้ นักเล่านิทาน จึงไม่ใช่คนกระจัดก บางทีอาจมีคุณค่าต่อโลกใบนี้มากกว่าคนระดับนายกรัฐมนตรี/ประธานาธิบดีหลายร้อยหลายพันคนก็เป็นได้ เนื่องจากเมื่อนายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี หรือผู้นำทางการเมืองทั้งหลายล่วงไปแล้วสู่โลกหน้าชื่อเสียงก็เป็นอันตรธานไปอย่างรวดเร็ว บางคนแม้ตัวยังอยู่แต่ชื่อเสียงก็แทบไม่เป็นที่รู้จักเสียแล้ว แต่สำหรับนักเล่านิทานแล้ว หาเป็นเช่นนั้นไม่ โลกยุคโลกาภิวัตน์ (GLOBALIZATON) ยังคงมีชื่อของพระพุทธเจ้า พระเยซู มหาฤาษีวาลมิกิ ฤๅษณะ ไทว ปายนะ วายสะ, โฮเมอร์ อีสป สุนทรภู่ ตอลสตอย กริม ยาขอบ ฯลฯ คาคคั่นอยู่ทั่วไปในเสิร์ชเอนจินกูเกิล (Google) หรือในวิถีชีวิตของประชาชนคนเดินดินทั่วไป

เมื่อแรกเรียน แรกเขียน แรกอ่าน ผู้เขียนก็หลงรักนิทานเข้าอย่างชนิดถอนตัวไม่ขึ้น ทั้งนี้ ไม่เพียงเพราะแม่ของผู้เขียน จะเป็นนักเล่านิทาน นักบรรยายเรื่องราวชั้นยอดจนใครต่อใครในหมู่บ้านจะยกให้เป็น “สำนักข่าวหัวเขียว” เท่านั้น ทว่าพ่อของผู้เขียนเอง ก็เป็นนักเล่านิทานด้วยไม่แพ้แม่เลย และที่สำคัญนิทานของพ่อนั้น เป็นนิทานที่บริสุทธิ์ ปานเลื่อนลอยลงมาจากนภาาศ เหตุผลก็เพราะพ่อของผู้เขียนอ่านไม่ออก เนื่องจากพ่อใช้วันเวลาส่วนใหญ่ในชีวิตหมดไปกับการทำมาหากินเลี้ยงลูกๆ ที่มีกันอยู่ถึงหกคนพี่น้อง และกว่าลูกๆ ของพ่อแต่ละคนจะเติบโตเป็นคนที่ปึกล้าขาแข้งจนมีปริญญารวมกันยาวเกินกว่าความยาวของฝ้าบ้านและมีหลานมากพอจะไปตีเมืองได้สักเมืองหนึ่งแล้วนั้น วันเวลาของพ่อที่จะย้อนกลับมาเรียนหนังสือก็เหลืออีกไม่มากแล้ว แต่นั่นไม่ใช่ประเด็นสำคัญสำหรับการเป็นนักเล่านิทานชั้นยอดของพ่อเลย เพราะช่องทางการได้มาซึ่งปัญญาในการดำเนินชีวิตนั้นไม่จำเป็นต้องผ่านการอ่านออกเขียนได้เสมอไป

ในส่วนของแม่นั้นเล่า - - แม่ของผู้เขียนเป็นนักเล่านิทานพร้อมๆ กับที่เป็นผู้สื่อข่าวและเป็นนักเล่าเรื่องด้วยของครอบครัวและของหมู่บ้านอย่างปราศจากข้อสงสัย เพราะแม้ถึงวันนี้แม่วงไปกว่า ๑๐ ปีแล้ว แต่ตำแหน่งนักเล่ามีอวางอันดับหนึ่งของแม่ก็ยังคงไม่มีใครอาจหาญขึ้นมาเทียบชั้น เมื่อเทียบกันระหว่างพ่อกับแม่ ฐานแห่งการเล่าเรื่องและฐานแห่งนิทานเป็นร้อยละ เรื่องของแม่นั้นเกิดจากการ “สลับตลับฟัง” ด้วยความใฝ่รู้ว่าเป็นด้านหลัก เพราะแม่เป็นผู้หญิงใฝ่รู้อันดับหนึ่งในดวงใจของลูกและในหมู่ผู้สนิทเสวนา แม่ใฝ่รู้ถึงขนาดที่ว่าถ้าหาวิทยุไปสักวันหนึ่งในชีวิต แม่อาจทรมานทรมานถึงขั้นลงแดง และนิสัยนี้แน่นอนว่าติดเป็นโรคใฝ่รู้เรื่องมาถึงลูกคนเล็กด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย ส่วนฐานแห่งการเล่านิทานของพ่อนั้นเนื่องจากพ่ออ่านไม่ออก และเขียนไม่เป็น แต่ “นับเงินเป็น” และ “เป็นพ่อค้าได้” อย่างน่าอัศจรรย์นั้น เรื่องราวถึงเรื่องจริงอิงเรื่องแต่ง ทั้งปวงที่พร่างพรูจากสองเรียวปากของพ่อจึงเป็นเรื่องเล่าในลักษณะ “ปรัมปราคติ” หรือ “มุขปาฐะ” ผสมผสานกับการปั้นเรื่องขึ้นมาเองจากฐานทางจินตนาการ (IMAGINATION) ของพ่อเองล้วนๆ

ในสภาพที่แม่และพ่อเป็นนักเล่าเรื่อง เป็นนักเล่านิทานอย่างนี้เอง ที่ผู้เขียนเติบโตขึ้นมา เมื่อบวกเข้ากับการได้มีโอกาสบวชเรียน ซึ่งเป็นเหมือนการก้าวเข้าสู่ประตูแห่งการเรียนรู้พุทธศาสนาชนิดเอาชีวิตเข้ามาเป็นเครื่องมือในการศึกษาเรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบอยู่หลายปีนั้น พลันที่ได้แปลคัมภีร์พระธรรมบท ซึ่งทุกเรื่องล้วนมี “นิทาน” ประกอบอย่างพิสดารพรรณราย จึงทำให้ได้สังคมนิทานไว้ในคลังข้อมูลส่วนตัวมากมายหลายร้อยเรื่อง จะไม่มากมายหลายร้อยเรื่องได้อย่างไร ในเมื่อผู้เขียนเรียนแปลพระธรรมบทและลูกคำจับต้องคัมภีร์ภาษาบาลีอยู่กว่าสิบปีเต็มจึงจบหลักสูตร (ป.ธ.๕) สาขานักเล่าเรื่อง (อย่าไปถามหาในมหาวิทยาลัย) จนนักวิชาการทางอักษรศาสตร์ท่านหนึ่งหยอกเินผู้เขียนว่า งานเกือบทุกชิ้นของผู้เขียนก็คือ CHIKEN SOUP FOR THE SOUL (หนังสือแนวจิตวิทยา/ชาวพุทธระดับเบสท์เซลเลอร์ของชาวตะวันตก) พากย์ภาษาไทยดีๆ นี่เอง ไม่ว่าคำของนักวิชาการท่านนี้จะเป็นการหยอกเินหรือกระแนะกระแหนเชิงวิชาการก็ตามที แต่ผู้เขียนไม่เคยให้นำหนักกับคำพูดเหล่านั้นมากนัก เพราะผู้เขียนค้นพบว่า ตัวเองมีความสุขกับทุกเรื่องเล่าและทุกครั้งทีเล่าเรื่องฝากไว้ในงานเขียน จนความสุขนั้นมีมากพอ

อยู่แล้วในตัวเอง ความสุขจากการทำงานโดยตรงในปัจจุบันขณะของผู้เขียนมีมากเพียงพอแล้ว จึงไม่จำเป็นจะต้องไปรอความสุขที่คนอื่นหยิบยื่นให้ภายหลังการทำงานนั้นอีกแล้ว ประการสำคัญผู้เขียนไม่คิดฝันว่าจะเติบโตเป็นนักวิชาการ จึงไม่สนใจว่างานของตัวเองจะมีคุณค่าทางวิชาการหรือไม่

ผลของการเติบโตมาในวัฒนธรรมของนิทานและการเล่านิทาน ทั้งจากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาแบบพุทธ ทำให้เมื่อแรกเริ่มงานเขียนผู้เขียนก็เริ่มคอลัมน์นิทานชื่อ “เล่าเรื่องประทีปปัญญา” ในนิตยสาร “โลกทิพย์” และตามมาด้วยคอลัมน์ “รื่นรมย์ธรรม” ใน “โลกลีลับ” ปีต่อมาก็เริ่มคอลัมน์ “เล่าเรื่องให้น้องฟัง” ในจุลสารเล่มเล็กๆ ชื่อ “พระสิงห์สาร” อันเป็นวารสารของสำนักเรียนวัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กระทั่งมาแตกหน่อต่อไปอย่างยาวนานในคอลัมน์ “รูปหอมเทียนสว่าง, เรื่องเล่าจากพระสูตร, และธรรมภาวิวัฒน์” ในเนชั่นสุดสัปดาห์ (๒๕๔๐-ปัจจุบัน) พร้อมๆ กับที่มีคอลัมน์ “เกร็ดธรรมะจากพระแท้” ลงเป็นตอนๆ ในชีวิต (๒๕๔๕-๒๕๔๖) จนรวมเมื่อรวมเล่มแล้วก็ปรากฏตัวอย่างน่ารักน่าชังในชื่อ “ธรรมะติดปีก”

ตำนานของนักเล่านิทานลุ่มน้ำอิงยังไม่จบ เพราะถัดจากธรรมะติดปีกก็ยังมีส่วน “ธรรมะดับร้อน, ธรรมะหลับสบาย, ธรรมะบันดาล, ธรรมะเกร็ดแก้ว, ฯลฯ ธรรมะทำไม, ธรรมะสบายใจ” กระทั่งมาถึงงานเล่าเรื่องประทีปปัญญาเล่มล่าสุด คือ “ธรรมะชาลันด้วย” เล่มนี้ ก็คือมรดกตกทอดมาจากรายการ “เมืองไทยวาไรตี้” ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ ที่มีคุณภพร ธนานุเคราะห์ เป็นโปรดิวเซอร์ มีคุณสุทธิพงษ์ ทัดพิทักษ์กุล และคุณกรรชัย กำเนิดพลอย พร้อมผู้เขียนเป็นผู้ดำเนินรายการร่วมกัน เมื่อแรกเริ่มเล่านิทานก็มีคนชอบ ลองเล่าเรื่องที่สองที่สามก็มีคนชอบ จนตอนนี้นิทานธรรมะกลายเป็นพงศาวดารของรายการเมืองไทยวาไรตี้ไปเรียบร้อยแล้ว

ที่ผู้เขียนถ่ายทอดเส้นทางของนักเล่านิทานมาอย่างยืดยาว โดยมีตัวเองเป็นตัวละครประกอบด้วยนี้ จะพิศธรรมเนียมปฏิบัติอยู่สักหน่อย เพราะในวัฒนธรรมการเขียนของตะวันออกไม่นิยมการเขียนเล่าเรื่องของตัวเอง ดังนั้น ต้องขออภัยด้วยที่ผู้เขียนฝ่าฝืนกฎข้อนี้ แต่ที่เล่าเอาไว้ก็เพราะอยากฉายให้เห็นเส้นทางของการเติบโตทางปัญญาและจิตวิญญาณของเด็กบ้านนอกคนหนึ่ง ที่เติบโตมาท่ามกลางครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษา (ใน

ระบบ) ไม่สูงนัก แต่ฝีมือในการถ่ายทอดภูมิธรรมภูมิปัญญาของท่านทั้งสองนั้นทรงประสิทธิภาพอย่างไม่ต้องสงสัย

ทรงประสิทธิภาพถึงขนาดที่ลูกนำมาขยายเป็นผลงานหนังสือได้กว่า ๓๓ เล่ม ทำอายุในปีนี้อดดิบดี และหากนับจากวันเดือนปีที่แม่ผู้เป็นนักเล่าเรื่องล่องลပ်ไปก็เป็นที่ ๑๐ บริบูรณ์ ดังนั้น "ธรรมชาติอันด้วย" จึงนอกจากจะเป็นหนังสืออนุสรณ์งานกฐินประจำปี ๒๕๔๕ ที่วัดครั้งได้ อันเป็นบ้านเกิดของผู้เขียนแล้ว ก็ยังเป็นหนังสืออนุสรณ์ครบ ๑๐ ปี แห่งการจากไปของแม่ของผู้เขียนด้วย

ผู้เขียนมีเวลาไม่มากนัก (๓ วัน) ในการปรุง “ซุปรทางจิตวิญญาณ CHIKEN SOUP FOR THE SOUL” เล่มนี้ คุณค่าที่ควรจะมีจึงอาจขาดหายไปบ้างเป็นธรรมดา แต่ถึงกระนั้นก็ยังหวังว่า คงจะก่อให้เกิดความรื่นรมย์ทางปัญญาอยู่บ้างตามสมควร ขออนุโมทนาสำนักพิมพ์อมรินทร์ พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ที่มีจิตอันเป็นมหากุศลพิมพ์หนังสือเล่มนี้แจกเป็นธรรมทานเหมือนงานกฐินทุกปีที่ผ่านมา ขอทุกท่านที่มีส่วนให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มจงมีความสุขความเจริญทั้งทางโลกทางธรรม และขอให้พุทธธรรมจรัสเรืองเป็นประทีปสาดส่องแสงให้สังคมไทยก้าวพ้นไปจากวิกฤติทุกด้านโดยเร็ว

ว.วชิรเมธี

๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๕

ปัญญาภาวนา

ปัญญา อปุปัตตํ เสฏฐา

บรรดาสั่งทั้งองกามขึ้นมา ปัญญาประเสริฐที่สุด

ภิกษุทั้งหลาย

ความเจริญด้วยยศ เป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ความเจริญด้วยปัญญา
ยอดเยี่ยมกว่าความเจริญทั้งหลาย

เพราะเหตุนั้น

เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

“เราทั้งหลาย จักเจริญด้วยความเจริญทางปัญญา”

เธอทั้งหลาย พึงสำเหนียกอย่างนี้แล

(อง.เอกก.๒๐/๘๑/๑๔)

(๑)

เต่าในลำธาร

จักรพรรดิองค์หนึ่งได้ข่าวว่าเต่าจืดเป็นนักปราชญ์ที่ปราดเปรื่องมาก จึงส่งคนไป
นิมนต์มาเป็นมหาอำมาตย์ที่ปฎิหาราชาการแผ่นดิน

เมื่อมหาอำมาตย์ไปแจ้งพระราชประสงค์ให้ทราบ

เต่าจืด มหาปราชญ์ผู้สถาปนาปราชญาเต่า ซึ่ให้ท่านราชทูตดูเต่า (ตายแล้ว) ตัวหนึ่ง
ซึ่งประดิษฐานอยู่บนศาลเจ้า มีกลิ่นธูปควันเทียนลอยคลุ้ง แล้วถามราชทูตว่า

“การเป็นเต่าอยู่ในน้ำ ใช้ชีวิตอย่างเสรี ท่องไปได้ตลอดทิศทั้งสี่ กับการเป็นเต่าที่
ได้รับการเชิดทูน แต่ตายแล้ว และต้องนั่งสนิทยอยู่บนศาลเจ้าให้คนสักการะนั้น อย่างไหน
จะดีกว่ากัน”

ราชทูตตอบว่า

“เป็นเต่ามีชีวิตอย่างเสรีอยู่ในน้ำย่อมดีกว่าอย่างไม่มีทางเทียบกันได้”

เต่าจืดจึงว่า

"ไปบอกจักรพรรดิของท่านเถิด เราขอเป็นเต่าอยู่ในลำธารเล็กๆ ก็พอแล้ว"

ผลของการเป็นเต่าอยู่ในลำธารเล็กๆ ก็คือ

แม้กาลเวลาจะล่วงไปกว่าสามพันปีแล้ว

ภูมิปัญญาของเต่าจืดก็ยังคงทอแสงเจิดจรัสอยู่จนทุกวันนี้

ส่วนพระจักรพรรดิและมหาอำมาตย์ผู้สูงด้วยอิสริยยศของพระองค์
นับไม่ถ้วนคนนั้น

มาบัดนี้

ชาวโลกแทบไม่รู้จักชื่อเอาเลย ว่า ได้ทำประโยชน์อะไรไว้ให้แก่โลกบ้าง ?

(๒)

โลกไม่ขัน ตะวันไม่ขึ้น

มีคนเป็นจำนวนมากในโลกนี้ ที่ป่วยด้วยโรค “สำคัญตนผิด”

คือ มีความคิดที่ฝังลึกอยู่ในหัวว่า “ตัวฉันสำคัญที่สุด”

ขาดฉันเสียคนแล้ว

ทุกอย่างในองค์กร ในบริษัท ในบ้านเมือง หรือแม้แต่ในโลก จะดำเนินต่อไป

ไม่ได้

คนที่มักป่วยด้วยโรคสำคัญตนผิดเช่นว่านี้

มักมีอาการผิดสำแดง คือ ชอบแบกโลกไว้บนบ่ามากกว่าจะเกิดมาเพื่อเหยียบ

โลกเล่น

ในโลกนี้ จึงไม่มีใครทุกข์หนักหนาสาหัสเท่าคนป่วยด้วยโรคสำคัญตนผิดชนิด

นี้อีกแล้ว

เพราะในขณะที่เขากำลังคิดว่าโลกขาดเขาไม่ได้ นั่น มองอีกด้านหนึ่ง โลกกลับ

ไม่เคยรู้สึกเลยว่า ขาดเขาเสียคนแล้วโลกจะหมุนต่อไปไม่ได้

เขาไม่เคยรู้เลยสักนิดว่า ก่อนที่จะมีเขา ชาวโลกเขาก็อยู่กันมานานแล้วบนโลก

ใบนี้ สรรพสิ่งล้วนดำเนินของมันไปตามปกติ

แม่น้ำยังคงรินไหล ตะวันยังคงฉายส่อง หยาดฝนยังคงโปรยสาย นกยังคงร้อง

เพลง และดอกไม้ก็ยังคงผลิบาน มนุษย์ก็ยังคงเกิดแล้วตายตายแล้วเกิดกันอยู่ตลอดมาไม่

เคยขาดสายไปจากโลก

ธรรมชาติของสรรพสิ่ง ล้วนเกิดขึ้น ดำเนินไป อย่างปกติ โดยไม่เคยหยุด

กระแสการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง เพียงเพราะขาดใครไปสักคนหนึ่งบนโลกใบนี้

โลกนี้ไม่เคยร้องไห้หรือเศร้าโศกจนถึงขั้นหยุดหมุน เพียงเพราะมีใครสักคน

หนึ่งล้มหายตายจากไป

ขนาดคนสำคัญที่สุดคนหนึ่งของโลกอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ดับขันธปรินิพพานไป
พระจันทร์ก็ยังไม่หยุดส่องแสง
พระอาทิตย์ก็ยังไม่เคยไว้ทุกซ์
แล้วคนชนิดไหนกันนะ ที่มักคิดว่า “ขาดฉันเสียคน แล้วทุกอย่างจะเดินต่อไป
ไม่ได้

คุณเคยป่วยด้วยโรคชนิดนี้ไหม ?

ที่พุ่มไม้ใบหนาในป่าแห่งหนึ่ง มีไก่อ่ป่าครอบครัวหนึ่งอาศัยอยู่ด้วยกัน ทุกเช้าไก่
โต้งผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจะตื่นแต่ตีห้าเป็นกิจวัตร เมื่อตื่นแล้วมันจะปรบปีกอันกำยำแล้ว
โ่งง่คอขึ้นด้วยเสียงอันดังก้องไปทั้งป่า

ไก่ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวตัวนี้ ทำหน้าที่เช่นอยู่อย่างนี้ทุกเช้ามาเป็นเวลานาน
หลายปี แล้ว จนกระทั่งวันหนึ่ง มันเกิดเจ็บคอเพราะโรคหลอดลมและเส้นเสียงอักเสบ
เนื่องจากใช้เสียงมากเกินไปติดต่อกันเป็นเวลานาน

เช้าวรวันนี้ เมื่อมันตื่นแต่ตีห้าเพื่อที่จะโ่งง่คอขึ้นตามปกติ มันก็พบว่า สภาพ
ร่างกายของตัวเองอิดโรยและป่วยหนักเกินกว่าจะทำหน้าที่ได้เสียแล้ว เจ้าไก่โต้งผู้เป็นลูก
ชายเห็นอาการของผู้เป็นพ่อแล้ว เกิดความรู้สึกสงสารพ่อจึงใจจึงเอ่ยปากขึ้นว่า

“พ่อคะ คอพ่ออักเสบมากอย่างนี้ ให้ผมขันแทนได้ไหมคะ”

“ไม่ได้หรอกลูก” ผู้เป็นพ่อปรบปีก ยีดอกตอบด้วยจิตวิญญาณของไก่ผู้มีภาวะ
ผู้นำเต็มเปี่ยมในหัวใจ ไก่อ่โต้งลูกชายไม่เข้าใจในคำตอบของพ่อจึงถามว่า

“ก็พ่อป่วยหนักออกอย่างนี้ ทำไมพ่อไม่หยุดขันสักวันสองวัน แล้วให้ผมขัน
แทนพ่อไม่ได้หรือ มันต่างกันตรงไหนคะถ้าพ่อขัน กับผมขัน เราก็เป็นไก่เหมือนกันนี่คะ”

ไก่โต้งผู้เป็นพ่อปรบปีกอันกำยำ ยีดอกอย่างผึ่งผาย พลังมองดูลูกด้วยความ
สมเพชเสียเต็มประดา มันคิดว่าเจ้าลูกชายตัวนี้ช่างไม่รู้จักประมาณตนเองเสียเลย เมื่อ
ปรามลูกผู้อ่อนต่อโลกด้วยสายตาแล้วมันจึงยีดอกให้เหตุผลอันสุดหลักแหลมต่อลูกว่า

“พ่อไม่ขันไม่ได้หรอกลูก เพราะถ้าพ่อไม่ขัน...ตะวันจะไม่ขึ้น”

(๓)

เศรษฐีกับสีเขียว

ไม่นานมานี้

มหาเศรษฐีคนหนึ่ง ป่วยด้วยโรคปวดหัวเรื้อรัง เดินทางไปรักษากับหมอที่ไหนก็ไม่หาย

นานวัน อาการป่วยของเขาก็อยิ่งเลวร้ายลง ทั้งกายและจิตถูกความทุกข์รุมเร้าแสนสาหัส

จนเขาเองรู้สึกว่าย่ำแย่อยู่ย่ำแย่ไปก็หลายครั้ง

แต่แล้วอยู่มาวันหนึ่ง ก็มีหมอกคนหนึ่งเดินทางผ่านมา และรับอาสาว่า จะรักษาอาการป่วยให้ท่านเศรษฐีเอง

หมอนิรนามบอกกับมหาเศรษฐีว่า วิธีรักษาโรคของคุณนั้น ง่ายนิดเดียว

คือ จงทำตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีสีเขียวตลอดเวลา แล้วทุกอย่างจะดีขึ้นจนอาการปวดหัวนั้นหายขาดในที่สุด

พอหมอกคนนั้นกลับไปแล้ว มหาเศรษฐีจึงยิ้มร่า ดีใจ เรียกให้คนใช้ไปซื้อสีมาทาสีบ้านของตัวเองให้เป็นสีเขียวทั้งหลัง

เท่านั้นยังไม่พอ ด้วยความที่เขาเป็นมหาเศรษฐีเจ้าของหมู่บ้านจัดสรรแห่งนั้น เขาจึงคิดว่า ควรจะขยายสภาพแวดล้อมคือหมู่บ้านทั้งหมดให้เป็นสีเขียวเหมือนกับบ้านเขาเอง

ไฉนเท่าความคิด เขาสั่งให้บริวารทาสีบ้านทุกหลังในหมู่บ้านของเขาให้เป็นสีเขียว

ยัง ยังไม่พอ

มหาเศรษฐียังกำชับด้วยว่า ทุกคนที่จะเดินทางมาทำธุระที่หมู่บ้านของเขา ก็จะต้องสวมใส่เสื้อผ้าสีเขียว

หรือมิเช่นนั้น ก็ต้องให้บริวารของเขาจับทาสิให้เขียวไปทั้งตัวเสียก่อน จึงจะเดินทางเข้ามาทำธุระในหมู่บ้านได้

นับจากนั้นเป็นต้นมา ทั้งเนื้อทั้งตัวท่านเศรษฐี สิ่งของเครื่องใช้ ลูกแก้วเมีย ขวัญ บ้านทั้งหลัง สมาชิกในหมู่บ้าน ร้ว ต้นไม้ เสาไฟฟ้า รอยนต์ สุนัข แมว ทุกสิ่งทุกอย่างในหมู่บ้านนั้น ถูกแปรสภาพให้เป็นสีเขียวทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม แม้จะทำให้สภาพแวดล้อมทั้งหมดเป็นสีเขียวเรียบร้อยแล้ว

แต่อาการปวดหัวของเขาก็งยังไม่หาย

ตรงกันข้ามกลับยิ่งกำเริบหนักขึ้นกว่าเดิมเสียด้วยซ้ำ

แต่ก่อนที่มาหาเศรษฐีจะมีอันเป็นไปนั่นเอง

อยู่มาวันหนึ่ง คุณหมอกคนเดิมก็เดินทางผ่านมาทางหมู่บ้านของเขอีกที พอเดินผ่านหน้าหมู่บ้าน บริวารของเศรษฐีจึงพยายามจะจับคุณหมอเปลี่ยนชุดสีเขียว

คุณหมอถามว่า ใครใช้ให้พวกคุณทำแบบนี้ คูสิบ้านทุกหลังในหมู่บ้านและผู้คนล้วนเป็นมนุษย์เขียวกันไปหมดแล้ว

บริวารท่านเศรษฐีตอบว่า มหาเศรษฐีทำตามคำสั่งของคุณหมอนั่นเอง ทุกสิ่งทุกอย่างจึงกลายเป็นสีเขียวอย่างที่เห็น

คุณหมอได้ยินแล้วก็หัวเราะงอหาย ในความไม่ประสาของมหาเศรษฐีและบริวาร จึงบอกคนใกล้ชิดไปเรียกเศรษฐีออกมา พบพบหน้าคนป่วย คุณหมอจึงบอกว่า

“ทำไมคุณจึงต้องเปลืองเงินเปลืองทองมากมาย เพื่อลงทุนทำให้ทั้งคนและหมู่บ้านทั้งหมดกลายเป็นสีเขียวถึงเพียงนี้

ที่หมอบอกว่า

ให้คุณใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีสีเขียวนั้น

คุณสามารถทำได้ง่ายๆ เพียงแค่ไปซื้อแว่นตาสีเขียวมาสวม เพียงแค่นี้เอง ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวคุณก็จะกลายเป็นสีเขียวไปโดยอัตโนมัติภายในพริบตา”

(๔)

ชาลันถั่วย

ในยุคที่พุทธศาสนิกายเซ็นรุ่งเรืองในญี่ปุ่นนั้น
คนญี่ปุ่นแทบทุกชั้นวรรณะต่างพากันสนใจศึกษาเซ็น

กล่าวกันว่า ความสนใจเซ็นในยุคนี้มีอยู่อย่างแพร่หลายถึงขนาดที่ว่า แม้แต่
ขอทานบางคน ก็ยังเป็นผู้รอบรู้เรื่องเซ็นอย่างลึกซึ้งถึงขั้นเป็นอาจารย์ของศิษย์มากมาย

บ้ายวันหนึ่ง

ศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่ง

เกิดอยากจะศึกษาพุทธศาสนิกายเซ็นขึ้นมาบ้าง

เขาจึงเดินทางไปหาอาจารย์เซ็นระดับปรมาจารย์คนหนึ่งถึงสำนัก

เมื่อไปถึงแล้ว อาจารย์เซ็นได้รินชาต้อนรับศาสตราจารย์คนนั้นอย่างสงบ

ศาสตราจารย์ผู้มากด้วยความอหังการ

เพราะคิดว่าตนก็เป็นหนึ่งในบรรดาปัญญาชนของยุคสมัยเหมือนกัน

เฝ้ามองถ้วยชาของพระผู้เฒ่าเงิบๆ แล้วก็สังเกตเห็นความผิดปกติ คือ แม้จะ
รินจนชาลันถั่วยแล้ว ทว่าอาจารย์เซ็นก็ยังคงรินไม่หยุด

เขาจึงโพล่งถามออกไปหมายจะเตือนสติอาจารย์เซ็นว่า

“อาจารย์ ชาลันถั่วยแล้วขอรับ”

อาจารย์เซ็นเงยหน้าขึ้นมาจากป้านชา พลังเอ่ยขึ้นว่า

“คุณก็ไม่ต่างอะไรกับชาถ้วยนี้ ตราบใดที่สมองของคุณยังล้นไปด้วยความคิด
ทฤษฎี คุณจะศึกษาเซ็นอย่างไรได้ จงทำถ้วยของคุณให้ว่างเสียก่อนสิ”

ศาสตราจารย์ได้ฟังแล้วก็พลันเกิดอาการตื่นรู้ขึ้นมาในฉับพลันทันที

(๕)

ถือ (กั) หนัก วาง (กั) เบา

เคยมีคนไปกราบทูลถามพระพุทธเจ้า

โดยขอให้พระองค์สรุปคำสอนของพระองค์ให้เหลือเพียงสั้นๆ ทว่า ครอบคลุมใจความทั้งหมดแห่งพระพุทธศาสนา

พระองค์ตรัสว่า หากจะให้สรุปเช่นนั้น ก็ขอสรุปว่า ใจความแห่งคำสอนของพระองค์ขึ้นอยู่กับประโยคที่ว่า

“ตัณหา ชัณณาลัง อะภินิเวสายะ
ใดใดในโลกอันบุคคลไม่ควรยึดติดถือมั่น”

ทำไมจึงไม่ควรยึดติดถือมั่น
เพราะที่ใดมีความถือมั่น ที่นั่นก็มีความทุกข์
ความทุกข์ขยายตัวตามระดับความเข้มข้นของความยึดติด
ยึดมาก ติดมาก จึงทุกข์มาก
ยึดน้อย ติดน้อย จึงทุกข์น้อย
ไม่ยึด ไม่ติด จึงไม่ทุกข์
ความไม่ยึดติดถือมั่น กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า “ความปล่อยวาง”

ทำไมจึงต้องปล่อยวาง
เพราะทุกอย่างมี “ความว่าง” มาแต่เดิม
คนที่หลงกอด “ความว่าง” โดยคิดว่าเป็น “ความมี” ทำไมจะไม่ทุกข์ ?

พระบวชใหม่รูปหนึ่งเดินบิณฑบาตผ่านชุมชนแห่งหนึ่งซึ่งมีผู้คนจอแจ ขณะเดินสำรวจก้มหน้าแต่พอประมาณเพื่อเดินผ่านชุมชนไปอย่างช้าๆ นั่นเอง จู่ๆ ก็มีชายวัยกลางคนคนหนึ่ง ใส่สูท ผูกเน็คไท สวมแว่นตาดำเดินเข้ามาหาท่าน พร้อมชี้หน้าด่าท่านอย่างสาดเลิยเทเลิย

พระรูปตกตะลึง รีบเดินหนี

แต่แม้ท่านจะเดินหนีชายคนนั้นพ้นแล้ว แต่เสียงด่าของเขายังคงก้องอยู่ในโสตประสาทของท่านอย่างชัดเจนชัดคำ

เมื่อกลับถึงวัด พลันที่คิดถึงเหตุการณ์ที่ตนถูกชี้หน้าด่ากลางฝูงชน พระหนุ่มก็รู้สึกโกรธจนหน้าแดงก่ำ ยิ่งคิดต่อไปว่า ชายคนนั้นมาชี้หน้าด่าตนซึ่งเป็นพระ และตนเองก็จำได้ว่า ตั้งแต่บวชเข้ามาในพระธรรมวินัย ก็ยังไม่เคยทำอะไรผิด

คิดมาถึงขั้นที่ว่า ตนไม่ผิด แต่ทำไมต้องถูกด่า ยิ่งเจ็บ ยิ่งแค้น

วันที่ท่านถูกด่ากลางชุมชนนั้นเป็นวันศุกร์ แต่ดึกถึงเช้าวันจันทร์ ท่านก็ยังไมหยาโยธ

เช้าวันจันทร์นั้น พระบวชใหม่ประกอบบาตร เดินผ่านชุมชนนั้นเหมือนเดิม ท่านพยายามสอดสายตามองหาชายคนเดิม ตั้งใจว่า วันนี้จะต้องถามให้รู้เรื่อง ว่าเหตุจิงมาชี้หน้าด่าตนเมื่อวันศุกร์ที่แล้ว

ยิ่งพยายามค้นหากลับยังไม่พบ ท่านจึงเดินสำรวจรับอาหารบิณฑบาตต่อไปจนได้อาหารเต็มบาตรแล้วจึงเดินกลับวัด

ระหว่างทางเดินกลับวัด โดยไม่คาดฝัน พระหนุ่มทอดตาไปพบกับชายคนหนึ่ง สวมสูท ผูกเน็คไท ใส่แว่นตาดำ ท่านอุทานในใจว่า “อ้อ เจ้าคนนี่เองที่ด่าฉันเมื่อวันศุกร์”

ภาพที่เห็นก็คือ ชายแต่งตัวดีคนนั้น นอนหลับหมดสติอยู่ข้างศาลเจ้าแห่งหนึ่ง ข้างๆ ตัวเขามีขวดเหล้าลื้มกลิ้งอยู่ พอท่านพยายามเดินเข้าไปมองใกล้ๆ เขาจึงเริ่มรู้สึกตัวตื่นขึ้นมา พอเห็นท่านเท่านั้น ชายคนนั้นก็ร้องขึ้นมาว่า

“ขอเดชะ พระอาณานิพพานเกล้าฯ บัดนี้ พระองค์ทรงกลับมาครองอยุธยาอีกครั้งหนึ่งแล้วกระนั้นหรือ...” ว่าแล้วก็ลุกขึ้นรำลึก

เช้าวันนี้ พระใหม่ต้องมองชายแต่งตัวดีคนนั้นเต็มสองตา แล้วท่านก็สรุปว่า “คนบ้านี้หว่า”

พลันที่ท่านประเมินว่า ชายแต่งตัวดีคนที่ชี้หน้าด่าท่านเมื่อวันศุกร์ที่แล้ว เป็นคนบ้าที่มาในร่างของคนแต่งตัวดีท่านนั่นเอง

ความโกรธที่ก่อตัวเป็นเมฆดำทะมึนอยู่ในใจของท่านมานานถึงสามวัน
ก็พลันอันตรธานไปอย่างง่ายดายชนิดไร้ร่องรอย

ทำไม

เราจึงปล่อยวางต่อคนบ้าได้ง่ายดายเหลือเกิน ?

แต่กับคนปกติ

ทำไม เราจึงมีความรู้สึกที่ต้องเอาเรื่องราวให้ถึงที่สุด ?

(๖)

ลึงยังต้องปิดหู

ในโลกนี้

มีความป่วยอยู่สองชนิด

หนึ่ง ป่วยกาย (กายิกโรค)

สอง ป่วยใจ (เจตสิกโรค)

ป่วยกาย คือ ป่วยไข้ เช่น ปวดหัวตัวร้อน เป็นหวัด กระทบะอักเสบ หิว กระจาย ฯลฯ

ป่วยใจ คือ ป่วยเพราะถูกโรคกิเลสรุมเร้า เช่น โลภมากไม่รู้จักพอ โกรธจัดจน ควบคุมตัวเองไม่อยู่ หลงมากจนแยกถูกผิดชั่วไม่ออก

ป่วยใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ คนที่ป่วยเพราะยังมีกิเลสเจือปนอยู่ในใจ

คนที่ป่วยใจ จึงหมายถึง บุคคลทั่วไปที่ยังมีชีวิตเดินเหินอยู่ในโลกอย่างเราๆ

นี่เอง

พระพุทธองค์เคยตรัสว่า

จะหาคนที่ไม่เคยป่วยกายเลยตลอดอายุขัยกว่า ๑๐๐ ปีก็พอจะหาได้

แต่จะหาคนที่ไม่เคยป่วยใจเลยชั่วขณะจิตเดียว หายากแสนยาก

คนที่ไม่เคยป่วยใจอย่างถาวรในโลกนี้ก็เห็นจะมีแต่พระอรหันต์เท่านั้น

นอกนั้น ล้วนแล้วแต่ป่วยใจกันทุกคน คนที่ป่วยใจมาก (กิเลสมาก) ก็ทุกข์มาก

คนที่ป่วยใจน้อย (กิเลสเบาบาง) ก็ทุกข์น้อย

ความป่วยใจที่เป็นโรคสากลกล่าวคือมักจะเกิดขึ้นกับมนุษย์แทบทุกคนก็คือ
ความบ้ำเงิน บ้าทอง บ้าทรัพย์สมบัติ

ในโลกนี้มีคนสักกี่คนกัน ที่เห็นเงินและทองแล้วจะไม่ตาโต

คนจำนวนมาก พากันทุ่มอุทิศชีวิตทั้งชีวิตเพื่อหาเงินหาทอง บางคนมีเงิน
มหาศาลหลายหมื่นหลายแสนล้านบาท/ดอลลาร์ แต่ถึงกระนั้น ก็ยังสะกดคำว่า “พอ” ไม่
เป็น

บางคนเพื่อให้ได้เงินมาครอบครองก็ถึงกับต้องยอมขายศักดิ์ศรี ขายจิตวิญญาณ
ยอมทรยศพ่อแม่พี่น้อง ประเทศชาติ เพื่อนำอัฐมรบังหลวง

คนบางคนสละทุกอย่างแม้แต่ชีวิตเพื่อแลกกับการหาเงิน

กระทั่งบางคนถือว่าเงินคือพระเจ้า

เงินคือคำตอบสุดท้ายของชีวิต

เงินเนรมิตได้ทุกอย่าง

ในขณะที่คนถือกันว่า “เงิน” คือสิ่งสูงสุดของชีวิต

แต่แนวคิดเช่นนี้ กลับกลายเป็นเรื่องไร้สาระ ต่ำต้อย และอับมงคลยิ่งสำหรับ
ปัญญาชนชาวพุทธ

พระพุทธเจ้าเคยเล่านิทานเรื่องหนึ่งว่า

พญาวานรโพธิสัตว์ตัวหนึ่ง มีลักษณะสง่างาม งามอาจ นลาตเฉลียว ถูก
นายพรานจับได้ เขาจึงนำไปถวายพระราช

พญาวานรโพธิสัตว์นั้น

อยู่ในวังกับพระราชามาเป็นเวลานาน จนสามารถฟังภาษามนุษย์รู้เรื่อง

วันหนึ่งเมื่อพระราชาทรงเห็นว่า หมดความคึกคักที่จะล้อเล่นกับพญาวานรแล้ว
จึงมีรับสั่งให้ปล่อยพญาวานรที่ชายป่า

เมื่อพญาวานรโพธิสัตว์กลับมาสู่ฝูงแล้ว บรรดาต่างพากันเข้ามาล้อมพร้อมกันซักถามว่า ในสังกมมุนษณ์นั้น เขาอยู่กินกันอย่างไร ขอได้โปรดเล่าให้ฟังด้วย

พญาวานรโพธิสัตว์เล่าว่า

“เพื่อนเอ๋ย ในสังกมมุนษณ์นั้น ทั้งวันทั้งคืนมีแต่เสียงร้องอ้ออิงว่า ‘เงินของกู, ทองของกู’ เขาพูดกันอยู่อย่างนี้ไม่รู้จบสิ้น”

หมู่บรรดาของพระโพธิสัตว์ครั้งได้ยินคำว่า “เงินของกู, ทองของกู” เท่านั้นก็พากันร้องห้ามพระโพธิสัตว์เป็นพลวันพลางขอร้องว่า

“ท่านอย่าเอาเรื่องอัปมงคลเช่นนี้มาเล่าอีกเลย”

จากนั้นจึงพากันเอามือปิดหูวังหนีหายเข้าป่าไปอย่างไร้ร่องรอย

คำว่า “เงินของกู, ทองของกู”

เป็นคำแสลงของสัตว์ดิรัจฉาน

แต่กลับเป็นคำหวานชื่นใจของหมู่มุนษณ์อย่างยิ่ง

น่าสนใจว่า

ทำไมภูมิปัญญาของสัตว์ดิรัจฉานในยุคหนึ่ง จึงวิวัฒนาการสูงส่งกว่ามนุษย์แม้แต่ในยุคนี้

มนุษย์ที่แม้จะมีการศึกษาสูงระดับ ดร.แต่กระนั้นก็ยังไม่ว่า เงินทอง เป็นของแสดงสำหรับการมีชีวิตดิ้นรน ช้ำยังพยายามทำทุกอย่างเพื่อครอบครองสิ่งที่แม้แต่ลิงก็จะต้องปิดหูวังหนีอย่างสุดชีวิตยามได้ระดับตรับฟัง

น่าสนใจว่า

ที่ลิงต้องปิดหู ที่ลิงต้องวังหนี

เพราะลิงมองเห็นอะไรที่ซ่อนอยู่ในเงินๆ ทองๆ ซึ่งมนุษย์มองไม่เห็นหรือเปล่า ?

(๗)

แก้วมณีโชติรส

ในสมัยโบราณ

มีแก้ววิเศษอยู่ชนิดหนึ่ง ชื่อ “แก้วมณีโชติรส”

แก้ววิเศษนี้ มีแสงนวลเย็น ส่องสว่างสุกปลั่งอยู่ตลอดเวลา

ลือกันว่า ใครได้ครอบครองแก้ววิเศษนี้

คนนั้นก็เหมือนเป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีชัยเหนือทวีปทั้งสี่ (สมัยโบราณเชื่อกันว่าโลกนี้มี ๔ ทวีป คือบุพผิเวททวีป ชมพูทวีป อมรโคยานทวีป อุดตฤทฺธทวีป) เดชานุภาพแผ่ไปได้ทั้งในน้ำและบนฟ้าในอากาศ

ชายหนุ่มคนหนึ่ง ได้ยินเรื่องราวปรัมปราเกี่ยวกับแก้วมณีโชติรสนี้มานานแล้ว

แม้เล่าให้เขาฟังว่า ใครก็ตามได้ครอบครองแก้ววิเศษนี้ ก็จะพ้นจากความยากจนในฉับพลันทันที เขาก็มีทุกสิ่งทุกอย่างได้เพียงชั่วพริบตา เพียงขอให้แก้วมณีโชติรสนี้เนรมิตให้

ชายหนุ่มผู้เป็นลูกกตัญญู คิดตลอดเวลาว่า วันหนึ่งเขาจะต้องครอบครองแก้ววิเศษนี้ให้ได้ เขาสูทนรออยู่จนอายุ ๒๐ เมื่อคิดว่าตนบรรลุนิติภาวะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว

เขาจึงขออนุญาตมารดาบิดาออกท่องไปทั่วทุกหนทุกแห่ง ด้วยความตั้งใจว่าจะต้องไปแสวงหาแก้ววิเศษนี้มาครอบครองให้ได้

วันไหนที่ได้ครอบครองแก้ววิเศษ วันนั้น เขาจะเนรมิตชีวิตและครอบครัวยให้หลบหนีหนีหายจากความจนและความทุกข์ทั้งปวงเสียให้สิ้น

ยุคสมัยแห่งความลำบากในชีวิตของเขาจะต้องยุติลง เมื่อเขามีแก้วมณีโชติรสนั้นอยู่ในมือ เขาจะกลายเป็นอภิจักรมหาราชเสฐียรของโลก ที่มีทุกอย่างในชีวิตพร้อมสรรพ

ชายหนุ่มออกเดินทางจากบ้านเกิดจรไปทุกหนทุกแห่ง ในที่สุดก็ทะลุไปถึงเทือกเขาแห่งหนึ่งซึ่งลือกันว่ามีเซียนวิเศษพำนักอยู่บนยอดเขา

แม้ทางเดินขึ้นเขาจะสูงชันและเสี่ยงอันตรายเพียงใดก็ตาม แต่ชายหนุ่มก็หาได้ย่อท้อไม่ เขาสู้ปีนเขาขึ้นไปโดยใช้เวลาถึงหนึ่งเดือนเต็มก็ไปพบกับกระท่อมหลังเล็กๆ ของผู้วิเศษที่ว่า

ทันทีที่ไปถึงกระท่อมของเซียนวิเศษ ชายหนุ่มไม่รอรี รีบแจ้งความประสงค์ว่า ที่ต้องต้องระหกระเหินเดินทางออกจากบ้านมาเป็นเวลากว่าสิบปี ก็เพราะต้องการแก้แค้นชิโคริส เซียนวิเศษได้ฟังแล้วก็ยิ้มอย่างมีเมตตา ก่อนจะเอ่ยว่า

“อ้อ ! นี่กว่าต้องการอะไร ที่แท้ก็อยากได้แก้ววิเศษ”

ว่าแล้วเซียนวิเศษก็ล้วงลงไปใต้มายำข้างกายพลางคว่ำเอาแก้วใสดวงหนึ่งซึ่งมีรัศมีนวลไขสุกปลั่งออกมาส่งให้ชายหนุ่มด้วยท่าทางที่ดูแสนจะธรรมดา ไม่มีทีท่าของความหวงหวงเลยแม้แต่น้อย ชายหนุ่มดีใจเหลือจะกล่าว ตะลึงตะลันยื่นมือเข้าไปรับเอาแก้ววิเศษนั้นมาใส่ย่าม แล้วรีบกราบลาผู้วิเศษเดินลงจากเขาทันที

คืนนั้นเอง ระหว่างที่ยังพำนักอยู่ที่ยอดเขาสูงหนึ่ง ชายหนุ่มซึ่งบัดนี้มีแก้ววิเศษอยู่ในย่าม รู้สึกระหิ่ระหิ่ยั้งยั้งยั้งยั้งใจจนนอนไม่หลับ

เขาลุกขึ้นมาดูๆ คลำๆ แก้ววิเศษนั้นนับร่อนนับพันครั้ง ปากก็พร่ำพรรณนาว่าเขาจะไม่จนอีกต่อไปแล้ว เขาจะกลายเป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้เนรมิตทุกอย่างได้ตามปรารถนา เขาจะเป็นมหาราชแห่งโลก เขาจะสยบโลกทั้งใบไว้ได้ฝ่าเท้า เขาจะเสพสุขท่ามกลางสาวสวรรค์กำนัลในนับหมื่นนางทั้งกลางวันกลางคืน เขาจะ...เขาจะ...เขาจะ...

แต่แล้วก่อนอาทิตย์อุทัยแสงนั้นเอง ชายหนุ่มผู้โชคดียิ่งก็ถูกคิดขึ้นมาได้ว่า ในเมื่อแก้วที่เขาได้มานี้ เป็นแก้ววิเศษที่คนทั่วหล้าต่างก็ต้องการจะครอบครองเป็นเจ้าของ ทว่าทำไมเซียนวิเศษคนนั้น กลับไม่สนใจไขคดีแก้ววิเศษดวงนี้เลย

พอเขาขอ ท่านก็สามารถล้วงไปหยิบแก้วใบนี้ให้เขาได้อย่างง่ายดายเหมือนถ่มน้ำลายทิ้ง

ชายหนุ่มไตร่ตรองอยู่จนรุ่งสาง ในที่สุดเขาก็คิดว่า สิ่งทีวิเศษที่สุดไม่น่าจะใช่แก้วเมฆชิโคริสดวงนี้เสียแล้ว หากแต่น่าจะเป็นอย่างอื่นมากกว่า

พอแสงแรกประดับดินยังไม่ถึงนาทีก

หยาดเพชรยังกระปริบพรายสุกปลั่งอยู่เหนือยอดหญ้าสลอน
ชายหนุ่มรีบล้างหน้าล้างตาป็นเขาลูกแล้วลูกเล่าขึ้นไปจนพบเซียนวิเศษอีกครั้ง
หนึ่ง

ผู้วิเศษถามว่า “เจ้าหนู เมื่อวานเข้ามาขอของวิเศษ ข้าก็ให้เจ้าแล้ว วันนี้ เจ้าต้องการอะไรอีก”

ชายหนุ่มนั่งสำรวมอยู่ต่อหน้าผู้วิเศษ สังเกตอาการปฏิกิริยาของผู้ที่อยู่เบื้องหน้าอย่างละเอียดละไม ก็พบว่า ผู้ที่นั่งอยู่เบื้องหน้าของตนนั้นช่างมีท่วงทีสง่างาม แม้จะแต่งตัวมอซอ แต่กลับมีบุคลิกภาพโดดเด่นเสียยิ่งกว่าผู้ที่ห่มกายด้วยอาภรณ์แพงระยับ ยิ่งหากพินิจดวงหน้าด้วยแล้วก็จะพบว่า ท่านคือผู้เฒ่าที่มีความสุขมากที่สุดคนหนึ่งในโลกเป็นแน่

ท่ามกลางความเงียบ ชายหนุ่มล้วงลงไปน้ยามของตน หยิบแก้ววิเศษออกมา
“อาจารย์ครับ ผมขอคืนแก้ววิเศษดวงนี้ เพื่อแลกเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างจากท่านอาจารย์ขอรับ”

ผู้วิเศษยื่นมือไปรับแก้วมณีโชติรส พลังถามว่า “เจ้าอยากได้อะไรจากฉันหรือ”

“ผมอยากได้สภาพจิตใจที่ทำให้ท่านสามารถหยิบของวิเศษออกจากยามมาให้ผม โดยที่ไม่รู้สึกเสียดายเลยนั่นต่างหากครับ” ชายหนุ่มตอบ

เซียนผู้เฒ่าหัวเราะเบาๆ ก่อนจะบอกว่า

“อ้อ ! ในที่สุดฉันก็ค้นพบ ผู้ที่คู่ควรต่อแก้ววิเศษตัวจริงในวันนี้เอง เจ้าหนุ่มเอ๋ย แก้ววิเศษที่แท้ไม่ได้ทำมาจากแก้วหรือโลหะ หากคืออะไร เธอย่อมรู้อยู่แก่ใจของเธอเอง เธอไม่ต้องขอสิ่งทีว่ำนั่นจากฉันหรือโลหะ เพราะในตัวเธอ ก็มี ‘สิ่งนี้’ อยู่โดยสมบูรณ์แล้ว”

ชายหนุ่มยิ้มอย่างผู้ที่เข้าใจ เขาลาผู้วิเศษเดินกลับลงจากยอดเขาด้วยหัวใจปลอดโปร่ง และเป็นสุข

สองมือของเขา ในยามของเขา

ไม่มีแก้ววิเศษอยู่นั่นเลย เขาเดินมือเปล่ากลับบ้าน
แต่นั้นชายหนุ่มกลับรู้สึกว่าการเดินทางกลับบ้านคราวนี้ เขากลับไปพร้อม
กับแก้ววิเศษที่เขาแสวงหามานานปีจริงๆ

(๘)

ดั่งเม็ดทราย

วันหนึ่งเมื่อเร็วๆ นี้เอง มีใครบางคนมาปรึกษาผู้เขียนว่าทะเลาะกับลูก ไม่คุยกันมาสามวันแล้ว ผู้เขียนถามว่า ระหว่างลูกกับทิจู (อาการที่ไม่ยอมคุยกัน) คุณรักอะไรมากกว่ากัน

“รักลูกมากกว่า” เธอตอบ

“ในเมื่อรักลูกมากกว่า ทำไมไม่ยอมวางทิจู” ผู้เขียนถาม

“ถ้าเรายอมคุยกับลูกก่อน เด็กๆ ลูกก็ได้ใจ” เธอตอบ

“ลูกอายุเท่าไร”

“๑๗ ปี”

“ตอนนี้อยู่ไหน”

“ไปพักอยู่ที่หอพักของเพื่อนแล้ว”

“รู้ได้ไงว่าที่หอพักของเพื่อนของลูกปลอดภัย”

“ไม่รู้เหมือนกัน”

“ห่วยลูกไหม”

“นอนไม่หลับมาสามคืนแล้ว”

“ถ้าคุณรักทิจูมากกว่า คุณก็ต้องนอนกอดทิจูต่อไป แต่ถ้าคุณรักลูกก็ทิ้งทิจูเสีย ไปรับลูกคืนมา” ผู้เขียนแนะ

เช้าวันรุ่งขึ้น เธอคนนั้นโทรศัพท์มาบอกว่า ยอมไปรับลูกมาอยู่ด้วยกันที่บ้าน และคุยกันดีแล้ว วันนี้จะไปส่งลูกเรียนพิเศษเหมือนเดิม ผู้เขียนพลอยอนุโมทนาว่าทำถูกแล้ว ที่เลือก “กอดลูก” มากกว่า “กอดทิจู”

“ทิจู” ไม่มีตัวตน แต่บางครั้งเราก็รักมันยิ่งกว่าคนเป็นๆ ซึ่งมีตัวตนเสียอีก

ในชีวิตคู่ก็ย่อมมีบางวันที่เหตุการณ์เช่นข้างต้นนี้จะเกิดขึ้นบ้างอย่างไม่มีทางเลี่ยง

บางคนเมื่อถึงวันที่ลื่นกับพื้นกระแทกกัน ก็แก้ปัญหาได้ ขอมลงให้แก้กันและกัน แต่บางคนบางคู่ เมื่อลื่นกับพื้นกระแทกกันแล้วก็กลายเป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตคู่ ต่างคนต่างแยกกันเดินไปคนละทาง ทั้งๆ ที่หากมีใครบางคน “ขอมวางทิว” เสียบ้างเท่านั้น อันตรายใหญ่หลวงในชีวิตคู่ก็คงไม่เกิดขึ้น

คำถามสำคัญก็คือว่า ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถวางทิวได้อย่างง่ายดาย

คำตอบหนึ่งที่มองเห็นตอนนี้ก็คือ เราคงต้องใช้สติปัญญาผลดี ผลเสีย ของการกอดทิว กับการกอดคนที่เรารัก ว่าอะไรจะทำให้ “ได้” หรือ “เสีย” มากกว่ากัน

เรื่องเช่นนี้ คนที่รู้ดีที่สุดก็คือคนที่อยู่ในสถานการณ์จริง ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปตายตัวชนิดนึกของเติมน้ำแล้วดื่มได้ทันที

คุณปู่คนหนึ่งเป็นมหาเศรษฐีครอบครองเกาะแสนสวยแห่งหนึ่ง ทุกวันมีคนไปเยี่ยมชมเกาะของคุณปู่มิได้ขาด อยู่มาวันหนึ่งคุณปู่ก็ล้มป่วย ด้วยความรักอาลัยเสียดยเกาะที่สร้างสรรค์พัฒนามากับมือ คุณปู่จึงเดินไปที่ชายหาดเรียกลูกหลานมานั่งรายล้อมแล้วสั่งว่า เกาะนี้คนสร้างสรรค์มากับมือตั้งแต่ยังไม่เคยมีใครย่างเหยียบมาเที่ยว จนกลายเป็นเกาะมีชื่อ ขอให้ลูกหลานทุกคนรักษาเกาะนี้ไว้ให้ดีที่สุด ว่าแล้วคุณปู่ก็หยิบทรายมาเต็มกำมือ ปล่อยให้ทรายในมืออย่างสงบ เหมือนจะจำหลักทรายทุกเม็ดไว้ในความทรงจำ ทันใดนั้นเอง คุณปู่ก็ดับชีพลงไปอย่างสงบต่อหน้าลูกหลาน

นาทีเดียวกับที่ดับจิต คุณปู่ก็ถือปฏิสนธิเป็นเทวดาบนสวรรค์ แต่ก่อนเข้าแดนสวรรค์มีเจ้าหน้าที่สวรรค์คนหนึ่งมาบอกคุณปู่ว่า เทวดาใหม่จะเข้าไปเสวยสุขในทิพย์วิมานได้ ต้องปล่อยวางทุกอย่างที่ติดตัวมาแต่โลกมนุษย์เสียก่อน

คุณปู่มองตัวเองพบว่า มีทรายอยู่เต็มกำมือ เทวดาเจ้าหน้าที่จึงบอกให้ปล่อยทรายในกำมือเสียก่อน เทวดาคุณปู่บอกว่า ทรายนี้คือสัญลักษณ์ของเกาะทั้งหมด ตัวแถมก็เหล่านี้น่ามาก หยิบมาจากโลกมนุษย์จะให้ปล่อยง่ายๆ ได้อย่างไร ไม่ว่าจะชี้แจงอย่างไรเทวดาใหม่ก็ไม่ยอมปล่อยทรายในกำมือ ในที่สุดเจ้าหน้าที่สวรรค์จึงสรุปว่า ถ้าคุณไม่ปล่อยทรายในมือ คุณก็อยู่น้ำประตูละครไปเสียแล้วกัน

คุณปู่ทวดจึงได้แค่นยืนอยู่ธรณีประตูสวรรค์นานแสนนานด้วยความลำบาก มาเกิดบนสวรรค์แต่ไม่ได้เสวยสวรรค์ ช่างน่าสมเพชจริงๆ กระทั่งเวลาผ่านไปหลายสิบปี วันหนึ่งมีนางฟ้าคนหนึ่งมาปฏิสนธิบนสวรรค์ ทวดคุณปู่จำได้ว่า นางฟ้าคนนั้นคือหลานสาวของตัวเองในโลกมนุษย์ จึงดีใจมาก วิ่งเข้าไปกอดนางฟ้าหลานสาวด้วยความดีใจ นาทิที่ทวดคุณปู่อ้าแขนออกนั่นเอง ทรายในกำมือก็ร่วงลงหมดสิ้น พร้อมๆ กับที่ประตูแดนสวรรค์ก็เปิดออก

คุณปู่ตกใจเป็นอย่างมาก ที่มองเห็นว่า ในแดนสวรรค์นั้น มีเกาะทิพย์ซึ่งเหมือนเกาะสวรรค์ของตัวเองบนโลกมนุษย์ทุกอย่างรอให้มาครอบครองเป็นเจ้าของอยู่แล้ว ทวดคุณปู่จึงถามเจ้าหน้าที่ว่า “เกาะของผมมาอยู่บนสวรรค์พร้อมๆ กับผม แล้วทำไมคุณไม่บอกผมตั้งแต่แรกเล่า ผมจะได้มาเสวยสุขเสียแต่แรกที่เกิดเป็นทวด” เจ้าหน้าที่สวรรค์บอกว่า “เราเตือนคุณแล้วให้ปล่อยวางทุกอย่างเสียก่อน จากนั้นคุณจะได้เสวยสุข แต่เมื่อคุณไม่ปล่อย ทิพยสมบัติทั้งปวงของคุณก็เลยไม่มีใครเป็นเจ้าของ เกาะทิพย์ของคุณนะเขารอคุณมาพำนักรั้งนานแล้ว” คุณปู่ได้ยืนเช่นนั้นจึงรำพึงกับตัวเองว่า

“รู้อย่างนี้ฉันปล่อยทรายในมือเสียตั้งแต่แรกก็ดีแล้ว”

สำหรับคนรักสองคนที่ทะเลาะกัน แล้วต่างก็ไม่ยอมปล่อยเม็ดทรายแห่งทิฐิอ่านเรื่องนี้แล้ว น่าจะยอมให้แกกันและกันได้ง่ายขึ้น แต่ถ้าหากไม่มีใครยอมใคร ก็คงได้แต่อยู่อย่างโดดเดี่ยวเปลี่ยวเหงาและอมทุกข์ไปตราบนานเท่านาน

(๘)

ลิงกำถั่ว

หลักอริยสัจสี่เริ่มต้นข้อแรกด้วย “ทุกข์”

บ่อยครั้งไปในพระไตรปิฎกเราจะพบคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “แต่ไหนแต่ไรมาเราสอนอยู่สองเรื่อง คือ เรื่องทุกข์และความดับทุกข์”

ฝรั่งจากตะวันตกเมื่อเริ่มศึกษาพุทธศาสนา มาอ่านเจอแต่คำว่า “ทุกข์” กระจายอยู่ทั่วไปในพระไตรปิฎก จึงสรุปเอาง่ายๆ ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาจำพวก “ทุกข์สนนิยม” (Pessimism) และชาวพุทธก็เป็นพวก “มองโลกในแง่ร้าย” (Pessimist)

แต่ความจริง พุทธศาสนาไม่ได้เป็นพวกมองโลกในแง่ร้ายอย่างที่ชาวตะวันตกเข้าใจเลยแม้แต่น้อย เพราะแม้พระพุทธเจ้าจะทรงเริ่มคำสอนของพระองค์ด้วยเรื่องความทุกข์ แต่เป้าหมายของพุทธศาสนากลับเป็นเรื่องของความสุข กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า พุทธศาสนาสอนให้ “เห็นทุกข์” เพื่อที่จะ “เป็นสุข”

หรือเรียนเรื่องความทุกข์ เพื่อที่จะก้าวไปมีความสุข

ไม่ใช่เรียนเรื่องทุกข์ เพื่อที่จะเป็นทุกข์เสียเองอย่างที่ฝรั่งบางคนเข้าใจ

ปราชญ์บางท่านจึงสรุปว่า “ทุกข์สำหรับเห็น สุขสำหรับเป็น”

แต่คนส่วนใหญ่มักกล่าวตรงกันข้าม คือ “ทุกข์สำหรับเป็น สุขสำหรับเห็น” (คือเห็นความสุขอยู่แต่ในอุดมคติ วิ่งตามอย่างไรก็ไม่พบความสุขสักที ส่วนความทุกข์นั้นนอนกอดกันอยู่ทุกคืนทุกวันสลัดอย่างไรก็ไม่หลุด)

ในชั้นมัจฉกัปวัตรสูตร ซึ่งเป็นปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าทรงแจกแจงรายละเอียดของความทุกข์เอาไว้มากมาย เช่น

๑. ความเกิดเป็นทุกข์

๒. ความแก่เป็นทุกข์

๓. ความป่วยเป็นทุกข์

๔. ความตายเป็นทุกข์

๕. ความประสบสิ่งอันไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์
๖. ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักเป็นทุกข์
๗. ความผิดหวังเป็นทุกข์

แต่ในที่สุดของความทุกข์มากมายหลายข้อเหล่านี้ พระองค์ทรงสรุปว่า “เมื่อกล่าวโดยสาระสำคัญ ความยึดติดถือมั่นในขันธ ๕ (ร่างกาย+จิตใจ) นั้นแหละเป็นตัวทุกข์”

แปลเป็นภาษาร่วมสมัยว่า “ทุกข์เกิดจากความยึดมั่นในขันธ ๕ ไม่มีความยึดมั่นในขันธ ๕ ก็ไม่ทุกข์” หรือ “ที่ใดมีความยึดมั่น ที่นั่นย่อมมีความทุกข์”

สรรพสิ่งบรรดาอยู่ในโลกนั้น ไม่มีทางเลยที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ขึ้นแก่เราได้ ถ้าเราไม่เข้าไปยึดติดถือมั่น ยกตัวอย่างง่ายๆ เพชรเม็ดหนึ่ง ถ้าเราไม่ยึดติด มันก็เป็นได้แค่แร่ธาตุตามธรรมชาติชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้หัวใจของเราหวั่นไหวจนกลายเป็นทุกข์ไม่ได้ แต่พอเรายึดติดว่ามันคือเพชรเลอค่า เป็นรัตนชาติหายากเท่านั้นเอง ครั้นพอเจ้าสิ่งนี้หายไป ความทุกข์ก็จะมากมายเป็นทวีตริคูณถึงขั้นกินไม่ได้นอนไม่หลับ หรือบางคนที่ยึดติดมากๆ อาจถึงขั้นล้มป่วยปางตาย

ความทุกข์ จึงมาจากความยึด
ยึดมากก็ทุกข์มาก
ยึดน้อยก็ทุกข์น้อย
ไม่ยึดก็ไม่ทุกข์

ศิลปะอย่างหนึ่งของการไม่ยึดติดถือมั่น อันเป็นการตัดตอนความทุกข์ไม่ไห้มาคุกคามหัวใจให้สูญเสียปกติภาพ ก็คือ “การปล่อยวาง” ท่านพุทธทาสภิกขุอย่างหลัก “การปล่อยวาง” นี้มาสอนพุทธศาสนิกชนอยู่เสมอ ท่านมักกล่าวกับใครต่อใครในเวลาแสดงธรรมว่า “สัพเพ ธัมมานาลัง อะภินิเวสายะ : ใดๆ ในโลกอันบุคคลไม่ควรยึดติดถือมั่น” แม้การไม่ยึดติดถือมั่นจะฟังดูเป็นเรื่องง่ายๆ แต่ในทางปฏิบัติก็ทำได้แสนยาก ที่ว่าทำได้

แสนยานั้น ไม่ใช่เพราะว่าความทุกข์ที่เกิดจากความยึดติดเป็นสิ่งที่สลัดได้ยาก แต่ที่จริงสิ่งที่สลัดได้ยากไม่ใช่ความทุกข์ แต่อุปนิสัยที่ไม่ยอมปล่อยความทุกข์นั้นจากใจของตนเองต่างหากคือสิ่งที่สลัดได้ยากยิ่งกว่า

ทำไมเราจึงปล่อยวางความทุกข์ไม่เป็น

ทำไมเราจึงกตัญญูต่อความทุกข์นั้นจนไม่ยอมให้ทุกข์นั้นอยู่ห่างหูห่างตาเอาเสียเลย

เหตุผลก็เพราะคนส่วนใหญ่มักมีนิสัยเป็นพวก “ลึงกำถั่ว”

เมื่อมีนิสัยเป็นพวก “ลึงกำถั่ว” ก็เลยกลายเป็น “คนกำทุกข์” อยู่ชั่ววนาตาปี

หากใครเคยไปเยือนประเทศเนปาลอันเป็นชาติสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า ก็จะพบว่า เมื่อเราเหยียบย่างเข้าไปยังอาณาเขตแห่งหนึ่งก่อนถึงสิทธัตถะนคร ก็จะพบป่าสาละหนาแน่นเป็นแสนๆ ต้น ขึ้นเรียงรายไปตลอดสองฟากถนนยาวหลายกิโลเมตร เมื่อรถของนักจาริกแสวงบุญไปถึงป่าสาละแห่งนั้น สารภีจะชะลอรถให้ช้าลงพร้อมทั้งบีบแตรเสียงดังก้องป่า สักครูเดียวเท่านั้นเอง สองข้างทางก็จะมีเหล่าทหารพระรามออกมารอรับทานจากนักทัศนจาริกกันเป็นแถว บางครั้งมากมายหลายร้อยตัวจนรถแทบเล่นไปต่อไม่ได้

คราวหนึ่งเมื่อรถวิ่งผ่านป่าสาละแห่งนั้น มัคคุเทศก์คนหนึ่งเล่าให้เหล่านักจาริกแสวงบุญฟังว่า ชาวอินเดียและชาวเนปาลมีวิธีจับลิงอยู่อย่างหนึ่งซึ่งใช้เทคโนโลยีง่ายๆ แต่ได้ผลดีมาก กล่าวคือ ชาวบ้านจะเอาถั่วจำนวนหนึ่งซึ่งลิงชอบกินไปใส่ไว้ในหม้อปากแคบๆ แล้ววางทิ้งไว้ตามป่าหรือตามสวน พอลิงได้กลิ่นถั่ว ก็จะออกมาจากที่ซ่อน พลางล้วงมือลงไปในหม้อแล้วก็กำถั่วเสียเต็มกำมือ แต่ครั้นมันกำถั่วแล้วชาวบ้านก็จะออกมาจับลิงได้อย่างง่ายดาย เพราะทันใดที่ลิงเหล่านั้นกำถั่ว มันก็จะดึงมือออกจากปากหม้อไม่ได้ เพราะกำมือที่เต็มไปด้วยถั่วของมันใหญ่กว่าปากหม้อ เมื่อดึงมือออกจากปากหม้อไม่ได้ ก็คืบคลานอยู่กับหม้อ วิ่งก็ไม่ได้เดินก็ไม่สะดวก ยักคืบคดก็ยักลิกคดก้าง เก๊ๆ กังๆ อยู่อย่างนั้น โดยวิธีนี้ วานรानูวณทั้งหลายจึงถูกชาวบ้านจับมาใช้งานได้อย่างง่ายดาย

คนส่วนใหญ่ที่มีนิสัยเป็นพวก “ลิงกำถั่ว” ก็คือ เมื่อเป็นฝ่ายสร้างทุกข์ขึ้นมา เพราะความยึดติดถือมั่นแล้ว ก็ไม่รู้ว่า จะปล่อยความทุกข์ซึ่งเกิดจากความยึดติดถือมั่นนั้น อย่างไร เมื่อปล่อยไม่ลง ปลงไม่เป็น ก็จึงกลายเป็นพวกกำถั่วและกำทุกข์ ทั้งๆ ที่บางครั้ง ความทุกข์บางอย่างแก้ง่ายนิดเดียว คือแค่ปล่อยมันก็ไปแล้ว แต่เพราะเราไม่ยอมปล่อย หรือปล่อยไม่เป็น ทุกข์นั้นจึงเรื้อรังสร้างความเจ็บปวดทรมานไม่รู้จบสิ้น

(๑๐)

ร่ายกว่าเสือ

จีนชื่อว่า “เสือ” ไม่ว่าจะเป็นเสือโคร่ง เสือเหลือง เสือลายพาดกลอน เสือดำ เสือส้ม หรือแม้แต่ “เสือผู้หญิง” ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดความกลัวหรือเป็นที่มาของภยันตรายของเหล่าสัตว์กันได้นั้น ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะเสือเป็นสัตว์กินเนื้อเป็นอาหารเท่านั้น แต่เป็นเพราะว่าเสือยังเป็นสัญลักษณ์ของความตายอีกด้วย

กล่าวกันว่า ในป่าเขาลำเนาไพรที่มีเสืออาศัยอยู่นั้น หากเสือโคร่งสักตัวหนึ่ง ค้ำรามขึ้นมาแม้เพียงครั้งเดียว ครั้งเดียวเท่านั้น ! ป่าทั้งปาก็อาจเงียบกริบลงได้ภายในฉับพลัน ทันที แม้แต่จักจั่นเรไรที่เคยส่งเสียงเจื้อยแจ้วขับกล่อมพงไพรให้รื่นรมย์เสียงดังระเบ็งเซ็งแซ่ทั้งวัน ทั้งคืน หากพวกมันเพียงได้ยินเสียงคำรามของพญาเสือโคร่งเข้าเท่านั้น เสียงของพวกมันก็มีอันต้องหยุดลงดังต้องมนต์สะกด

สำหรับสิงสาราสัตว์ทั้งปวงแล้ว เสียงของเสือคือเสียงคำรามที่ทรง “อำนาจ” อย่างยิ่ง กลิ่นสาบเสือ หมายถึงกลิ่นสาบสาบของความตาย พราณปาผู้เจนจัดชีวิตในไพรพงบางคนเล่าว่า แม้แต่ฝูงช้างนับร้อยซึ่งมีรูปร่างใหญ่โตกว่าเสือหลายเท่า ที่กำลังลงดื่มน้ำในห้วยละหานธารน้ำอย่างสำราญนั้น ขอเพียงพวกมันได้ยินเสือสักตัวหนึ่งคำรามก้องขึ้นเพียงครั้งเดียว ไม่ว่าเสียงนั้นจะดังมาจากกระยะทางไกลหรือใกล้สักห้าร้อยเมตรก็ตามที ความรื่นรมย์ของช้างทั้งโขลงก็มีอันต้องยุติลงโดยอัตโนมัติ กลิ่นของเสือที่ลอยเอื่อยไปตามลม นั้น มีเดชานุภาพมากพอที่จะสะกดกึ่ง กว้าง หมูป่า ควายป่าให้นิ่งตะลึงงันอยู่กับที่ได้ อย่างมีปาฏิหาริย์ นักเขียนสารคดีเรื่องเสือในลุ่มน้ำอมซอนเคยกล่าวว่า หากกลิ่นสาบสาบของเสือลอยผสมไปกับลมในหัวรุ่งหรือยามดึกสงัด ในเวลาเช่นนั้นแม้แต่ใบไม้ก็แทบจะหยุดไหวระริก มนต์ของเสือสักตัวหนึ่งนั้น อาจสะกดป่าทั้งป่าให้เงียบกริบลงได้อย่างคาดไม่ถึง

มีเสืออยู่ที่ไหน ก็มีบรรยากาศของความตายอยู่ที่นั่น เสือคือมหันตภัยสำหรับสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในป่า กลิ่นสาบสาบของเสือ คือ ข่าวสารแห่งความจากพรากอำมหิตจากพญามัจจุราชที่ส่งมาคุกคามเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายล่วงหน้าก่อนที่จะพญามัจจุราชจริงๆ จะตามมาตะปบเหยื่อนำส่งสารอย่างเหี้ยมหาญภายในเวลาอันรวดเร็วยิ่งกว่าสายฟ้าแลบ และไม่ว่าคนจะเก่งกาจขนาดไหน ไม่ว่าโลกจะก้าวหน้าไปเพียงไร จนถึงทุกวันนี้ คนก็ยังกลัวเสือ และเสือก็ยังคุกคามคนได้อย่างไม่เปลี่ยนแปลง

ในโลกนี้คนที่ไม่กลัวเสือ จึงมีอยู่ ๒ ประเภทเท่านั้น

หนึ่ง คือ ปวงพระอรหันต์ผู้ปล่อยวางความเชื่อในชีวิตลงได้อย่างสิ้นเชิงแล้ว,
และ

สอง คือ คนโง่ที่ไม่รู้จักเสือ ว่าเป็นเสือ

ในภาษาคณะเรากล่าวกันว่า เสือที่น่ากลัวที่สุดนั้นอยู่ในป่าดงดิบ

แต่ในภาษาธรรม ผู้รู้กล่าวตรงกันว่า เสือที่น่ากลัวที่สุดนั้น คือ เสือกิเลสตัวที่เดินผ่านอยู่ในใจของเราทุกคนต่างหาก

ราวปี ๒๕๐๐ หลวงปู่สุธรรมและสามเณรคำปิ่นซึ่งเป็นลูกศิษย์ใกล้ชิดได้ออกจาริกสัญจรไพร่ไปยังผืนป่าตะวันออกของภาคเหนือ หลวงปู่และสามเณรน้อยจาริกอรอนแรมอย่างพระป่าอยู่เป็นเวลานานกว่าครึ่งปี มีอยู่คืนหนึ่งหลวงปู่และสามเณรได้เลือกปักกลดที่ชายป่าแห่งหนึ่งใกล้กับหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอ ในเวลากลางวันหลวงปู่สังเกตเห็นว่า ผืนป่าติดกับหมู่บ้านแห่งนั้นช่างอุดมสมบูรณ์ยิ่งกว่าผืนป่าบริเวณอื่นที่เคยจาริกผ่านมาแล้วทั้งสิ้น หลวงปู่ก็นึกในใจว่า อะไรกันหนอที่เป็นเหตุให้ผืนป่าแห่งนี้อุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษ คำถามนี้คงก้องอยู่ในใจของหลวงปู่อยู่มาเป็นเวลาหลายวัน แต่แล้วคืนวันหนึ่งหลวงปู่ก็ได้รับคำตอบอันแจ่มแจ้งอยู่แก่ใจ

หัวค่ำคืนวันเพ็ญ เดือน ๕ อากาศร้อนแล้ง ลมพัดเอื่อยๆ เหมือนคนจี้เกียจป่าทั้งป่าเงียบสงัด แสงจันทร์สว่างเรืองจากท้องฟ้าสาดโลมแมกไม้ไพรพงระยิบพริบพราย

เหมือนจิตรกรเอกบรรจงแต่งแต้มดาวเดือนลงบนผืนผ้าใบขาวสะอาด ใบไม้ในป่าไผ่หวู่พะยิบพะยาบตามกระแสดมรั่าเพยเพียงแผ่วเบา มองเผินๆ ดั่งหนึ่งสะเก็ดเพชรแพรวพราวอยู่เหนือยอดไม้ ป่าในยามค่ำคื่นหากมองผ่านสายตาของนักพรตผู้เพ่งบำเพ็ญฌาน ก็ให้ความรู้สึกงดงามได้อย่างไม่น่าเชื่อ แต่แล้วจู่ๆ เสียงจิ้งหรีด และแมลงกลางคืนที่จับขานกันอยู่ระเบ็งเซ็งแซ่ก็เจี๊ยบลงอย่างผิดสังเกต ทันใดนั้นเองฆานประสาทของหลวงปู่ก็ปะทะเข้ากับกลิ่นสาบสาบของเจ้าป่าเข้าอย่างจังชนิดไม่ทันตั้งตัว

“เสื่อ ! ”

หลวงปู่ทวนในใจโดยอัตโนมัติ ประสบการณ์จากการเที่ยวจาริกแสวงวิเวกในป่ามาเป็นเวลานานบอกหลวงปู่ว่า เจ้าของกลิ่นมหาประลัยผู้สะกดทุกสรรพเสียงในป่าให้เจี๊ยบเจี๊ยบได้อย่างปาฏิหาริย์ คงอยู่ไม่ไกลจากกลดของตัวท่านและสามเณรน้อยเป็นแน่ ในนาที่วิฤติเช่นนั้น หลวงปู่ผู้ผ่านโลกมากกว่า ๖๐ ฝนแล้ว หลับตาพริ้ม สำนวนจิตนิ่ง คิ่ง ลึก ไผ่ไผ่หวู่ทางกาย วาจา หากในใจนั้นปรากฏความไหวระเพื่อ่มซ้าๆ แผลออกไปเป็นคลื่นแห่งไมตรีจิตสู่สุญญากาศโดยรอบอย่างไร้ขอบเขต

“สัพเพ สัตตา...สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น อเวรา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย...”

ท่ามกลางกระแสน้ำแห่งเมตตา อันแผ่ซโลมประพรหมออกไปเป็นวงกว้าง โดยรอบทิศานุทิศนั่นเอง พญาเสื่อโครงเจ้าป่าคำรามโฮกๆๆ นับสิบครั้งแล้วเดินห่างไกลออกไป ไกลออกไป จนในที่สุดเสียงนั้นก็เจี๊ยบหายไปท่ามกลางความสงบของป่าในเวลาไม่ถึงสิบนาทีก เมื่อเสียงเจ้าป่าอันตรธานไปแล้ว นักศรียาญ์ประจำป่าอย่างจิ้งหรีดเรไรก็ตั้งวงจับขานประสานเสียงขึ้นใหม่อย่างเสนาะสนั่นลั่นพงพุกพฤษ์เหมือนกับก่อนหน้านี้ไม่มีอะไรอย่างกรายมาแถบแถวนั้น

เช้าวันรุ่งขึ้น เมื่อหลวงปู่พาสามเณรน้อยออกเดินตัดออกจากป่ามุ่งตรงไปยังหมู่บ้านของชาวเขา หลวงปู่เอ่ยถามศิษย์รักขึ้นว่า

“เมื่อคืนหลับสบายดีไหมเณร”

“หลับปุ๋ยเลยครับหลวงปู่” เณรน้อยตอบตามความสัตย์

“เนรไม่ได้ยินเสียงสัตว์อะไรเลยหรือ” หลวงปู่ถามพร้อมกับเดินนำไปข้างหน้า

“อ้อ ! ได้ยินเสียงอะไรก็ไม่รู้คำรามโฮกๆ แต่ผมไม่ได้สนใจ ก็เลยหลับไปตั้งแต่ตอนนั้นแล้ว”

“เนร ! เสียงที่เนรได้ยินเมื่อคืนนะ เจ้านั่นละคือ ‘เสือโคร่ง’ เชียวนะ”

“เสือโคร่ง” เสียงเนรน้อยขูทานจนบาตรหลุดมือ ตัวสั่น เหงื่อแตกพลั๊ก หน้าซีด ก้าวขาแทบไม่ออก หลวงปู่หันมาเห็นอาการตกใจของสามเนรน้อย จึงยิ้มอย่างใจดี พยายามบอกว่า

“อย่ากลัวไปเลยเนร เสือมันมาแต่เมื่อคืน และมันก็ไปแล้วแต่เมื่อคืน กลางวันอย่างนี้ไม่มีเสือหรอก”

คำปลอบโยนของหลวงปู่สุธรรมไร่ผลอย่างสิ้นเชิง เพราะนับแต่เช้าวันนั้น เนรน้อยคำป็นซึ่งเคยนอนหลับปุ๋ยแต่เมื่อคืนเพราะ “ไม่รู้จักเสือว่าเป็นเสือ” ก็กลัวเสือจนหัวหดเมื่อรู้จักเสือ “ว่าเป็นเสือ” ตามความเป็นจริง

เช้าวันนั้นเนรน้อยสติสมประดุจขาดสะบั้น ยิ่งมานึกถึงว่า เมื่อคืนตัวเองนอนอยู่คนเดียวในกลดท่ามกลางพญาเสือใหญ่ที่วนเวียนอยู่ใกล้ๆ ยิ่งกลัวจนหัวลุกหนักขึ้นไปอีก วันนั้นทั้งวันไม่ว่าหลวงปู่จะปลอบโยนยังไง ก็ไม่อาจเปลี่ยนใจสามเนรน้อยให้หายกลัวเสือได้อีก เป็นอันว่าเมื่อทำอย่างไร ก็ไม่อาจทำให้ศิษย์รักเลิกกลัวเสือ หลวงปู่จึงเลิกปักกลดในป่าพาเนรน้อยเดินทางกลับไปส่งวัดในบ้านอย่างไม่มีทางเลี้ยว หลังผ่านประสบการณ์คราวนั้นมานานอีกหลายปี วันหนึ่งหลวงปู่สรุปเหตุการณ์คราวนั้นให้ศิษยานุศิษย์รุ่นหลังฟังว่า

“คนที่ไม่กลัวเสือนั้น มีอยู่สองประเภทเท่านั้น

หนึ่ง คือคนที่หมดอาลัยในชีวิตอย่างพระอรหันต์ และ

สอง คือ คนที่ไม่รู้จักเสือว่าเป็นเสือตามความเป็นจริงอย่างสามเนรคำป็นขนาดเราเองแม้ไม่กลัวเสือ เรายังต้องแผ่เมตตาให้เสือด้วยเหมือนกัน”

เสือทุกตัวนั้นมีความน่ากลัวอยู่แล้วในตัวเอง แต่คนที่ไม่รู้จักเสือว่าเป็นเสือนั้น น่ากลัวยิ่งกว่า น่ากลัวเพราะว่า ในที่สุดแล้วเขาจะกลายเป็นอาหารอันโอชะของเสือโดยไม่

รู้เนื้อรู้ตัว หรือไม่ก็อาจปล่อยเลี้ยงเสียร้ายเอาไว้ในบ้านหรือในใจ เพียงเพื่อให้เสียนั้นมา
ตะปบกินตนเองในภายหลังอย่างน่าสมเพช

(๑๑)

ความงามของความว่าง

“ความว่าง” แตกต่างจาก “ความมี”

ความว่าง คือ ภาวะปลอดโปร่ง ไร้ตัวตน เป็นสุญญากาศ

ความมี คือ ภาวะอัดแน่น เต็ม ไม่มีพื้นที่เหลือสำหรับบรรจุอะไรได้อีก

แม้ความว่างและความมีจะแตกต่างกัน แต่ก็อาศัยกันและกันอย่างชนิดแยกไม่

ออก

เพราะหากปราศจากความว่าง ก็เกิดความมีไม่ได้ หรือความมีจะดำรงอยู่โดยปราศจากความว่างก็ไม่ได้

แก้วที่บรรจุน้ำได้ก็เพราะข้างในนั้นว่างเปล่า

ถนนที่มีรถวิ่งได้ก็เพราะพื้นผิวถนนนั้นว่างเปล่า

โบสถ์วิหาร อาคาร บ้านเรือน ที่มีคนอาศัยอยู่ได้ก็เพราะมีห้องโถงอันว่างเปล่า

ระหว่างสายพินที่ก่อเกิดเสียงไพเราะ ก็เพราะยังมีช่องว่างระหว่างเส้นสาย

ในอากาศมีความว่าง นก ผีเสื้อ แมลง และแม้แต่อากาศยาน จึงโบยบินอย่าง

เสรี

“ความว่าง” จึงนับว่า มีคุณค่าต่อ “ความมี” อย่างสูงยิ่ง

และความมีก็ทำให้คุณค่าของความว่างนั้น ถูกขบขันให้โดดเด่นขึ้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์

มหากวีคาลิล ยิบราน เคยนิพนธ์ไว้ว่า

“เสาของโบสถ์วิหารนั้น ไม่ได้อยู่ชิดกัน แต่เพราะการอยู่ห่างกันนั่นเอง จึงสามารถรองรับตัวโบสถ์วิหารเอาไว้ได้

และสายพินนั้นก็แยกกันอยู่ ทว่าเพราะแยกกันอยู่นั่นเอง จึงก่อเกิดสำเนียงอันไพเราะเสนาะซึ่งต่อโสตสัมผัส”

คนสองคนที่อยู่ชิดติดกันเกินไป จนหา “พื้นที่ว่าง” ระหว่างความสัมพันธ์ไม่พบ ก็จะก่อให้เกิดความอัดอัดทึบทราย

คนรักที่รักกันมากเกินไป จนรักนั้นกลายเป็นความยึดติดครอบครองอย่างคลั่ง ใคล้ไหลหลง ก็ย่อมทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกสูญเสียอิสรภาพ หรือบางทีรู้สึกเหมือนตัวเอง เป็นเพียงสิ่งของอย่างหนึ่งในครอบครองของอีกฝ่าย

คู่รักที่อยู่ห่างเหินกันเกินไป จนไม่อาจเชื่อมต่อถึงกันและกันได้เลย ก็ก่อให้เกิด ภาวะเริดร้างห่างเหิน และอาจเฝ้าจางระหว่างความสัมพันธ์จนกลายเป็นความชินชาและเลิกร้างจากกันไปอย่างไม่ไยดี

ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนรัก จำเป็นต้องมี “ดุลยภาพ” ที่เรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่า “ความว่างระหว่างความสัมพันธ์”

เพราะหากไม่เว้นช่องว่างเอาไว้เสียเลย

ภาวะเผด็จการหัวใจ เผด็จการทางความรู้สึก เผด็จการเหนือชีวิตและทรัพย์สินก็จะเกิดขึ้นได้

มนุษย์นั้น มีธรรมชาติอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสรภาพ ต้องการความเบาสบายของจิตใจ และต้องการความเชื่อมั่นว่าตัวตนของตนยังคง เป็นไทอยู่เต็มเปี่ยม

เมื่อใดก็ตามที่ระบบความสัมพันธ์ก่อให้เกิดความอัดอัดหนักแน่นดั่งแผ่นผา และปวดป्राเหมือนหายใจอยู่ใต้น้ำ

เมื่อนั้นเอง ที่รอยร้าวแห่งความสัมพันธ์จะเริ่มเผยตัวตนของมันออกมา และหากเราไม่รู้ไม่ทัน จาการอยร้าว อาจถูกขยายกลายเป็นรอยปริแยก และแตกเป็นเสี่ยงๆ ได้ในที่สุด

ความว่าง เป็นธรรมะชั้นสูงที่เรียกกันว่า “สุญญตา”

แต่เมื่อนำมาปรับใช้กับชีวิตคู่ก็มีประโยชน์อย่างมหาศาล เพราะจากการที่คนสองคนเรียนรู้ที่จะเปิดพื้นที่ว่างให้แก่กันและกันบ้างนั่นเอง ย่อมจะก่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในกันและกันเพิ่มขึ้นมาอย่างวิเศษ

อย่าลืมว่า รูปแบบหนึ่งของความรักก็คือ การเคารพต่อศักดิ์ศรีของอีกฝ่ายหนึ่ง ด้วยบริสุทธิ์ใจ การที่คนรักกัน ยอมให้ใครอีกคนหนึ่งมี “อาณาจักรส่วนตัว” บนวิถีแห่งความสัมพันธ์ของคนสองคนข้างนั้น จึงเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่งของการแสดงความเคารพต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเขาอย่างละมุนละไม

มนุษย์เรานั้น เมื่อได้รับการเคารพ เมื่อได้รับการให้คุณค่า ก็ย่อมจะประทับใจ ความประทับใจนั้น จะงอกงามเป็นความรักที่มาพร้อมกับความปลอดโปร่งหัวใจ และความเข้มแข็งเบิกบานว่าตัวเองเลือกคนไม่ผิด

ความรักที่มีส่วนผสมของความปีติเบิกบาน เพราะตระหนักรู้ว่า ในความรัก ตนยังมีอิสรภาพพอสมควร มีโอกาสที่จะกลายเป็นรักแท้ที่หนักแน่นดังแผ่นผา มากกว่าความรักที่มุ่งแต่จะครอบครองอยู่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งรังแต่จะนำไปสู่ความพยายามขจัดขึ้นและดิ้นรนหาทางสลัดออกจากความสัมพันธ์

ความว่าง ระหว่าง คนสองคน

มีความจำเป็นไม่น้อยไปกว่าการที่คนสองคน “มี” กันและกัน

ใน “ความมี” หากปราศจาก “ความว่าง” ก็จะมีความเห็นห่างร่อยอยู่ตรงปลายทาง แต่หากใน “ความมี” มีความว่างเป็นส่วนผสม กลับจะมีความมั่นคงเป็นกำไร

คู่รักที่รู้จักบริหารความว่างและความมีอย่างลงตัว คือ คู่รักที่มีโอกาสกลายเป็นคู่แท้ของกันและกันตลอดไป

หินก้อนหนึ่งมีความภาคภูมิใจว่า ตัวเองมีความหนักแน่นเป็นแก่นสารอยู่ภายใน มั่นรักษาความภูมิใจนี้ไว้เพียงคนเดียวเจิบๆ ไม่ได้ จึงเที่ยวคุยโวโอ้อวดคุณสมบัติของตัวเองโดยไม่กลัวต่อสิ่งใด เข้าหินกล่าวว่า

“ในบรรดาสิ่งที่มีความเข้มแข็ง จะมีสิ่งใดแข็งยิ่งไปกว่าหินอย่างข้า ในบรรดาสิ่งที่มีแก่นสารเป็นกลุ่มก้อน จะมีสิ่งใดที่โดดเด่นยิ่งไปกว่าข้า พระราชวังของพระราชบิดาผู้ยิ่งใหญ่ นั้น หากไม่มีหินอย่างพวกข้าแล้ว จักก่อเกิดขึ้นมาในโลกนี้ได้อย่างไร”

เจ้าหินก้อนนั้นพบใครก็ประกาศศักดานุภาพของตนไปทั่ว จนผองเพื่อนของมันเองรวมทั้งสิ่งสารพัดต่างๆ ก็รู้สึกมันได้กับอาการหลงตัวเองของมันมาก อยู่มาวันหนึ่งเจ้าหินก้อนนั้นได้เจอกับระฆังเงินซึ่งข้างในกลวงโป้วางอยู่เหนือก้อนหินใหญ่อีกก้อนหนึ่ง มันจึงออกปากดูถูกระฆังเงินต่อหน้าต่อตา

“เจ้านะหรือคือระฆังเงิน ตัวตนของเจ้ามีนิดเดียว ข้างในรืกก็กลวงโป้ ถูกตีไม่กี่ครั้งก็กร้าว สู้หินแกร่งอย่างข้าก็ไม่ได้”

ขณะที่เจ้าหินกำลังแสดงท่วงท่าไฮโซเต็มที่อยู่นั่นเอง พระกลุ่มหนึ่งก็เดินมากระซังขึ้นแขวนบนหระฆังซึ่งปลูกสร้างด้วยหินอ่อนสง่างามทั้งหลาย เจ้าระฆังเงินยิ้มอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน ส่วนเจ้าหินก้อนนั้นก็ได้แต่มองพลางนึกอยู่ในใจว่า

“เฮอะ ก็แค่ระฆัง ถูกตีไม่กี่ครั้งก็พังละว้า” นึกได้เพียงแค่นั้น พลันก็มีแท่งเหล็กก้อนหนึ่งฟาดเปรี้ยงลงตรงใจกลางของหินก้อนนั้นจนเหล็กสลายแตกกระจายเป็นเสี่ยง ๆ ใครคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของแท่งเหล็กหนักหลายกิโลกรัมนั้นกล่าวขึ้นว่า

“เอ้า พ่อเฒะน้อยทั้งหลาย ช่วยกันเก็บเศษหินก้อนนี้ไปถมถนนตรงโน้นให้ที่รถใหญ่ๆ วิ่งผ่านมาจะได้ไม่ติดหล่ม...”

เจ้าหินจอมอหังการซึ่งบัดนี้มองเห็นตัวเองแตกเป็นเสี่ยงๆ ไม่มีชิ้นดี ซ้ำยังถูกเขาชนมาถมถนนเพื่อรองรับการวิ่งผ่านของรถบรรทุกน้ำหนักหลายสิบล้านชั่งน้ำหนักปี น้ำตาไหลอาบแก้ม มันทอดตามองไปยังระฆังเงินซึ่งข้างในว่างเปล่า แต่ลอยเด่นอยู่บนหอสูงอย่างสง่างามแล้วก็ได้แต่พึมพำอยู่ในใจเบาๆ

“เพราะข้างในนั้นว่างเปล่า เสียงของระฆังจึงดังกังวาลยามถูกตี และคนเขาจึงแขวนระฆังไว้บนหอสูง ส่วนข้าเพราะข้างในแกร่งเป็นก้อน จึงต้องถูกเขาทุบมาทำถนน...หากเลือกได้ ขอให้ข้าได้เกิดเป็นระฆังกับเขาบ้างเถิด”

คำอธิษฐานของหินก้อนนั้น คงไม่มีทางสัมฤทธิ์ผลอีกแล้ว เพราะทุกวันเมื่อรถวิ่งผ่านถนนเส้นนั้น มันก็ยิ่งถูกฝังลึกลงไปใผิวดินมากขึ้นเรื่อยๆ มากเสียจนกระทั่งวันหนึ่งอาจไม่มีใครรู้จักเลยก็ได้ว่า ใต้ผิวดินนั้นมียินบางก้อนที่เคยลำพองตนถูกฝังอยู่มานานแสนนาน

(๑๒)

เข็มหมุดของกานธี

พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า “โลกหมุนไปเพราะความคิด”¹

หมายความว่า คนเราคิดอย่างไร ก็จะดำเนินชีวิตคล้อยไปตามความคิดชนิดนั้น เพราะตระหนักว่า ความคิดคือทางเสือในการดำเนินชีวิต พุทธศาสนาจึงเสนอวิธีคิดดีๆ ไว้มากมาย หนึ่งในวิธีคิดเหล่านั้น ก็คือ วิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี

การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การรู้จักมองหาด้านที่เป็นคุณของสิ่งต่างๆ ซึ่งผ่านเข้ามาในชีวิตของเราให้พบ แล้วรู้จักประยุกต์สิ่งซึ่งเลวร้ายหรือดูเสมือนว่าเลวร้ายนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

วิธีคิดแบบนี้มีปรากฏอยู่ทั่วไปในพระไตรปิฎกและในคัมภีร์พุทธศาสนา เช่น ที่เป็นพุทธภาษิตก็มีอยู่สองสามบท เป็นต้นว่า

ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยข้อมูล
ปัญญาเป็นเครื่องเพิ่มพูนชื่อเสียง
สำหรับผู้มีปัญญา
แม้ในเวลาทุกข์ก็ยังค้นพบความสุขได้

หรืออีกบทหนึ่ง

ควรมองนักปราชญ์
ผู้คอยชี้ข้อบกพร่อง คอยแนะนำพร้าสอน
ว่าเป็นคุณผู้ชี้บอกขุมทรัพย์ให้
ควรคบบัณฑิตชนคนเช่นนั้นไว้

¹ จิตฺเตน นียติ โลกํ แปลตามตัวอักษรว่า “โลกอันจิตย่อมนำไป” โลก ในที่นี้หมายถึง ชาวโลก หรือมนุษยชนนั่นเอง

เพราะเมื่อคนนักปราชญ์
มีแต่ดี ไม่มีเสื่อม

กวีนิพนธ์บทแรกนั้นสอนให้รู้จักมองหา “สุข” ใน “ทุกข์” ซึ่งคนจะทำเช่นนี้ได้ต้องมีปัญญา ส่วนบทที่สองสอนให้มองหาแง่ดีของคำวิพากษ์วิจารณ์ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ถ้าถูกใครวิพากษ์วิจารณ์แทนที่จะมองหาแง่ดีกลับมีแต่ความโกรธ เกลียด แต่ถ้าปฏิบัติตามวิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี คนวิจารณ์ก็กลับกลายเป็นผู้มีอุปการคุณต่างหาก

ดูเหมือนท่านพุทธทาสภิกขุเคยเขียนแนะนำเกี่ยวกับวิธีมองโลกในแง่ดีไว้เป็นกวีนิพนธ์ไว้สองบท ดังนี้

เขามีส่วนเลวบ้างช่างหัวเขา
จงเลือกเอาส่วนดีเขามีอยู่
เป็นประโยชน์โลกบ้างยังน่าดู
ส่วนที่ชั่วอย่าไปรู้ของเขาเลย

จะหาคนมีดีโดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยวค้นหาสหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหาหนวดเต่าตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคยมองแต่ดีมีคุณจริง

คนของโลกอย่างเมธิขงจื้อ ก็มีวิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี ครั้งหนึ่งท่านกล่าวสอนศิษยานุศิษย์ว่า

“หากมีคนสองคนเดินผ่านมา สำหรับข้าพเจ้าแล้ว เขาทั้งสองเป็นครูของข้าพเจ้าได้พอๆ กัน สำหรับคนดี ข้าพเจ้าพยายามจะยึดเขาเป็นแบบอย่าง แต่สำหรับคนเลว ข้าพเจ้าจะเตือนตัวเองว่า จงอย่าเอาอย่างเขา”

อย่าว่าแต่ขงจื้อเลยที่นิยมการมองโลกในแง่ดี คนของโลกอย่างมหาดมะ คานธี ก็ดำเนินชีวิตโดยยึดปรัชญาการมองโลกในแง่ดีเช่นเดียวกัน วารสาร “อินเดียศึกษา” กล่าวถึงจิวิตรของมหาดมะ คานธี ในเรื่องการเป็นคนมองโลกในแง่ดีไว้ว่า

“...วันหนึ่งคานธี ได้รับเชิญให้ไปลอนดอน (LONDON) โดยทางเรือ ในเรือลำนั้นมีชาวอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ คานธีนั่งเขียนหนังสืออยู่บนเรืออย่างสงบเสงี่ยม หนุ่มชาวอังกฤษคนหนึ่งเห็นคานธีมาในเรือลำเดียวกับเขาจึงแต่งตัวปอนๆ แทะเปลือยกาย เขาคิดว่า

‘แขกคนนี้จะไปอังกฤษทำไม ร่างกายดูน่าเกลียด รูปร่างผอม หัวล้าน หน้าตาไม่น่ามอง’

เขาถูกคานธี ชายชาวอังกฤษผู้นั้น กลับไปที่ห้องพักของเขา และไปเขียนบนกระดานมีข้อความว่า

‘กลับบ้านเถิด อย่าไปอังกฤษเลย’

เขาเอาเข็มหมุดติดกระดานไว้ แล้วบอกให้คานธีอ่านดู คานธีก็อ่านดูและเขาก็ยื่นกระดานนั้นให้แก่คานธี และบอกว่าให้เก็บเอาไว้อาจจะมิประโยชน์ คานธีก็รับกระดานนั้นไว้แล้วก็ยิ้ม คานธีเก็บเข็มหมุดเอาไว้แล้วขำกระดาก (เพราะเข็มหมุดอาจมีประโยชน์) ชาวอังกฤษคนนั้นแปลกใจ ทำไมคานธีจึงไม่โกรธ ไม่โมโห กลับพูดจาดี พูดจาสำนวนไพเราะ แสดงถึงความเป็นผู้มีความรู้สูง ชาวอังกฤษคนนั้นกลับไปคิดและรู้สึกเสียใจที่ตนถูกคานธี...”

กล่าวกันว่ามหาดมะ คานธี เป็นคนมองโลกในแง่ดีแม้กระทั่งวาระสุดท้าย กล่าวคือ ในวันที่คานธีถูกมือปืนจ้องยิงที่สวนหลังบ้านนั่นเอง ก่อนสิ้นใจ มหานครผู้ยิ่งใหญ่ฝากข้อความถึงมือปืนคนนั้นผ่านคนใกล้ชิดว่า “อย่าโกรธเขา (ฆาตกร) เลย ที่เขาทำลงไปก็เพราะเขาไม่รู้”

คนมองโลกในแง่ดี แม้ถูกขั้วให้โกรธก็ยังยิ้มได้ แม้ถูกบริภาษ ก็เปลี่ยนให้เป็นคำชมได้ แม้ถูกทำร้ายหนักหนาสาหัส ก็ยังมองว่าเป็นโอกาสในการบำเพ็ญบารมี หรือแม้แต่ในนาที่ที่ควรตอบโต้ด้วยความรุนแรงเพราะถูกพิฆาตจากคนผู้หลงผิดก็ยังมองว่าเป็นโอกาสในการฝึกใจตนให้สูง คนมองโลกในแง่ดี จึงอยู่ในโลกนี้อย่างมีกำไรเสมอ

(๑๓)

ไม้บรรทัดเรียกพี่

ในคุณสมบัติของพระอริยสงฆ์ที่เรียกว่า “สังฆคุณ” นั้น มีอยู่ข้อหนึ่งระบุว่า “พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ปฏิบัติตรง...” ปฏิบัติตรง ก็คือ ปฏิบัติตรงไปตรงมาโดยไม่มีมายา ไม่มีวาระซ่อนเร้น ไม่เป็นคนกลับลอก เจ้าเล่ห์หรือมารยาสาไถย ต่อหน้าอย่างไร ลับหลังอย่างนั้น

การเป็นคนปฏิบัติตรงในทางทฤษฎีนั้น ดูเหมือนเป็นเรื่องง่าย แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยากเหลือแสน กว่าพระรูปหนึ่งจะเป็นพระผู้ปฏิบัติตรงจนน่ากราบนำไหว้ได้อย่างสนิทใจนั้น บางทีต้องใช้เวลากว่าครึ่งก่อนชีวิต

ในเมืองไทยของเรา พระสงฆ์ที่ได้ชื่อว่าปฏิบัติดี ปฏิบัติตรงมากที่สุดรูปหนึ่งคือ ท่านพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ สนใจศึกษาพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกด้วยตนเอง ความรู้ทางพุทธศาสนาของท่านจึงเป็นความจริง รู้ตรง รู้ลึก รู้กว้างและรู้จบ เมื่อรู้แล้วท่านก็ปฏิบัติตามที่รู้ จนข้อวัตรปฏิบัติของท่านเป็นเอกภาพกับพระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าสอนอย่างไร ท่านพุทธทาสก็ปฏิบัติอย่างนั้น เมื่อตัวท่านเองสอนอย่างไร ในทางปฏิบัติท่านก็ทำเช่นนั้นด้วย ท่านพุทธทาสจึงเป็นพระที่ตรงต่อพระธรรมวินัยจนกลายเป็นคน “ตงฉิน” หรือเป็นมิสเตอร์คลีน (MR CLEAN) คนหนึ่งของสังคมไทย

ว่ากันว่า ความเป็นคนตรงของท่านพุทธทาสนั้น ทำให้ท่านไม่เป็นที่รักของใครต่อใครหลายคนที่มีกเวะเวียนไปขอให้ท่านสนองความต้องการของตนอย่างผิดๆ ซึ่งเรื่องบางเรื่องนั้น หากเป็นพระรูปอื่นก็อาจอนุโลมกันไป แต่กับท่านพุทธทาสแล้ว หากเห็นว่ามีคนมาขอให้ท่านสอนนอกพระธรรมวินัยอันเป็นเรื่องนอกกริตนอกกรอยพุทธศาสนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ ท่านไม่เอาด้วยทั้งนั้น

เช่นครั้งหนึ่งมีคนไปขอให้ท่านบอกเลข (ใบหวย) แต่ท่านพุทธทาสกลับบอกอีกอย่างหนึ่งแทน ท่านบอกอะไร พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะ) น้องชายโดยธรรมของท่านพรรณนาเหตุการณ์ไว้ดังต่อไปนี้

“...เคยมีคนเข้าไปขอหวยจากท่าน ไปถึง กราบ

‘หลวงพ่อดีช่วยผมสักทีเถอะ’

‘ช่วยอะไร’

‘ช่วยให้เลขดีๆ สักหน่อย’

‘โอ...อย่างนี้มันต้องถามสมพาล’

ท่านว่าอย่างนั้น ท่านให้ไปถามสมพาล เขาถามว่า

‘สมภารอยู่ไหน’

‘นั่นไง นอนอยู่ในตะกร้า’

คือสุนัข บอกว่า ไปไหว้ซี้ นันแหละมันบอกเลข

ไอ้คนนั้น โกรธหัวฟัดหัวเหวี่ยงไปเลยทีเดียว สุนัขตัวนั้นมันชื่อ ‘สมพาล’ ตั้งชื่อมันว่า ‘สมพาล’ นอนอยู่ในตะกร้า...”

ตามปกติคำว่า “สมภาร” หมายถึง “เจ้าอาวาส” แต่ท่านพุทธทาสตั้งชื่อสุนัขตัวโปรดของท่านเป็นการเลียนเสียงว่า “สมพาล” (แปลว่า โง่บวม) คนที่ไปขอหวยได้ยินคำว่า “สมพาล” ก็เลยเข้าใจผิดว่าท่านบอกให้ไปขอจากเจ้าอาวาส ครั้นรู้ว่าสมพาลคือหมาตัวหนึ่ง เขาจึงโกรธหัวฟัดหัวเหวี่ยงและนั่นคงเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่เขาจะไปขอหวยจากท่าน

“ความรู้” ที่ท่านอาจจะ “ยังไม่รู้”

๑. รู้อบตัวมากมาย	แต่ไม่รู้ตัวชั่ว	ก็เสื่อม
๒. รู้เว้นงูเว้นเสือเว้นมิด/ปิ่น	แต่ไม่รู้เว้นอบายมุข	ก็เสื่อม
๓. รู้ภาษาต่างประเทศ	แต่ไม่รู้คุณค่าภาษาไทย	ก็เสื่อม
๔. รู้ตอบคำถาม	แต่ไม่รู้ตอบแทนคุณแผ่นดิน	ก็เสื่อม
๕. รู้ที่กินที่เที่ยว	แต่ไม่รู้ที่ดำที่สูง	ก็เสื่อม
๖. รู้วันเดือนปีเกิด	แต่ไม่รู้กาลเทศะ	ก็เสื่อม
๗. รู้พยากรณ์อากาศ	แต่ไม่รู้ชีวิตมีขึ้นมีลง	ก็เสื่อม
๘. รู้จักรวาลวิทยานภากาศ	แต่ไม่รู้จักฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ	ก็เสื่อม
๙. รู้จักคนมากมายหลายวงการ	แต่ไม่รู้จักตนเอง	ก็เสื่อม
๑๐. รู้จักบริหารคนบริหารงาน	แต่ไม่รู้วิธีบริหารใจ	ก็เสื่อม
๑๑. รู้วิหาเงินมากมาย	แต่ไม่รู้วิธีบริหารเงิน	ก็เสื่อม
๑๒. รู้จักสร้างตึกสูงนับร้อยชั้น	แต่ไม่รู้วิธีฝึใจให้สูง	ก็เสื่อม
๑๓. รู้คุณของเงินทอง	แต่ไม่รู้คุณพ่อคุณแม่	ก็เสื่อม
๑๔. รู้จักโกรธ	แต่ไม่รู้จักให้อภัย	ก็เสื่อม
๑๕. รู้กฎกติกา	แต่ไม่ยอมทำตามกฎกติกา	ก็เสื่อม
๑๖. รู้ขี้ม	แต่ไม่รู้กิน	ก็เสื่อม
๑๗. รู้จักการเข้าสังคม	แต่ไม่รู้จักเข้าหาสังฆะ	ก็เสื่อม
๑๘. รู้เรียนเอาปริญญาสูงๆ	แต่ไม่รู้จักยกพฤติกรรมให้สูง	ก็เสื่อม
๑๙. รู้ที่จะมีลูก	แต่ไม่รู้จักเลี้ยงลูก	ก็เสื่อม
๒๐. รู้ที่จะรัก	แต่ไม่รู้จักดูแลคนรัก	ก็เสื่อม
๒๑. รู้ที่จะดู	แต่ไม่รู้จักเห็น	ก็เสื่อม
๒๒. รู้ที่จะนับถือ	แต่ไม่รู้จะนับถืออย่างไร	ก็เสื่อม
๒๓. รู้ที่จะสวมหัวโขน	แต่ไม่รู้จักถอด	ก็เสื่อม
๒๔. รู้ว่าวันหนึ่งจะต้องตาย	แต่ไม่รู้วิธีเตรียมตัวตาย	ก็เสื่อม

[ว.วชิรเมธี]

[๒๓ กันยายน ๒๕๔๕]